

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ מראי מקומות עומקא דדינא

הלכות השגת גבול א

INFRINGEMENT & COMPETITION

THE DISTRIBUTION OF THIS VOLUME HAS BEEN DEDICATED IN MEMORY OF

זצ"ל RAV YEHUDA KELEMER

WHOSE PERSISTENCE AND DEVOTION TO THE STUDY OF YORUCHA
SERVED AS THE CATALYST FOR THE CREATION OF THE WEST HEMPSTEAD CHABUROS

YOUNG ISRAEL OF WEST HEMPSTEAD
LED BY R' DOVID FELT, R' AARON GERSHONOWITZ

EITZ CHAYIM OF DOGWOOD PARK
LED BY RABBI DOV GREER

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

Prepared by HaRav Chaim Weg

Rosh Kollel of Kollel Zichron Gershon - Bais HaVaad Dayanus Kollel

Rav Dovid Grossman
Rosh Bais HaVaad

Rabbi Yaakov Tescher
Director of Torah Projects

Reb EC Birnbaum
Chief Marketing Officer

Rav Baruch Fried
Dayan and Yorucha Project Editor

Rabbi Ariel Ovadia
Yorucha Content Editor

Rabbi Chaim Belsky
Head of Yorucha Development

A project of **BAIS HAVAAD**
HALACHA CENTER

1.888.485.VAAD(8223) | 732.232.1412

WWW.BAISHAVAAD.ORG/YORUCHA

YORUCHA@BAISHAVAAD.ORG

105 RIVER AVENUE, SUITE #301, LAKEWOOD, NJ 08701

BAIS HAVAAD DIVISIONS

Business
Halacha
Services

Bais Din
& Dispute
Resolution

Zichron
Gershon Kollel
for Dayanus

Medical
Halacha
Center

Kehilla &
Bais Din Primacy
Initiative

Halachic Awareness
& Education

תוכן הענינים

חלק א' – יורד לאומנות חבירו

- 8גדר האיסור
- 11מתי יכול לעכב התחרות
- 15דין האביאסף
- 18השגת גבול בשיבוט ובתי כנסיות
- 25לקיחה מחנות שנפתחה באיסור

חלק ב' - דיני יום השוק וטובת הלקוחות

- 28דיורי חוץ שבאו למכור בעיר בזמן השוק
- 32אם מותר למכור גם לבני העיר
- 34טובת הלקוחות: למכור בזול
- 37לעכב התחרות ע"י הממשלה

חלק ג' – עני המהפך בחררה

- 42מחזור אחר מציאה וקדמו אחר
- 43מחזור אחר מקח וקדמו אחר
- 51בגדר "מהפך"
- 55עני המהפך בשידוכים
- 58קדם להמהפך בשוגג

חלק ד' – דיני מערופיא

- 62מקור דין מערופיא
- 70לוקח שכבר נכנס לחנות חבירו
- 72לפרסם לרבים שיש לו חנות
- 73אם כבר לקח מערופיא של חבירו

In memory of
HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"L
לע"נ הרב יוסף ישראל ב"ר משה גרוסמן זצ"ל

LOWINGER FAMILY
ר' מאיר משה בן בן ציון הלוי ז"ל • מינקא בת משה שמואל
ע"ה • ר' דוד בן ברוך בענדיט ז"ל • גאלדא בת משה דוד
ע"ה • ר' יונה בן יצחק ז"ל • מרים בת חיים ע"ה

**ARYEH WEISS
& FAMILY**

THE KUTOFF FAMILY
לע"נ ישראל ליב בן מרדכי ז"ל, ברכה
לאה בת אריה לייב ע"ה

**MR. HOWARD
ZUCKERMAN Z"L**
ר' צבי יעקב בן פסח יהודה ז"ל
By his wife Mrs. Rosalyn Zuckerman

**BARRY LEBOVITS
& FAMILY**

the program that is transforming the way from business is conducted

CORE COMPONENTS OF OUR PROGRAM

1

MAREH MEKOMOS BOOKLET

A set of carefully curated source sheets created by expert Dayanim in the field, which enables you to learn the sugya in depth and gain a thorough understanding of the topic and its intricacies.

2

AUDIO BLATT SHIUR

A daily 15-minute audio shiur delivered by a Dayan who serves as your "virtual chavrusa" and walks you through the entire limud for the day, helping to connect it into a cohesive sugya.

3

WEEKLY OVERVIEW VIDEO

At the culmination of each week's learning, an overview/halacha l'maaseh shiur is presented, where the concepts internalized through the week come to life in real-life workplace scenarios.

4

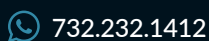
BUSINESS HALACHA DAILY Q&A

Daily 3-5 minute videos that are in sync with the topics of the Yorucha Curriculum, and go through practical questions and answers on the subject at hand.

ATTENTION CHABUROS: Additional zoom Q&A sessions can be arranged | Need help finding a Rosh Chabura? Contact us

Join as an individual, as a community with your shul and chavrusos, or a business!

Receive your content via

732.232.1412

888.485.VAAD(8223) #302

yorucha@baishavaad.org

baishavaad.org/yorucha

— INFRINGEMENT & COMPETITION —

Sugya Introduction

Concepts that will be discussed in this series of shiurim

1. YORED B'UMNASO SHEL CHAVERO

The Gemara in Sanhedrin discusses the concept of “*yored b'umnaso shel chavero*”, infringing upon the livelihood of another. In certain cases, doing so would be permitted entirely, in others it would technically be permitted but doing so would be discouraged as unfitting for a righteous person, and in some cases it would be completely forbidden.

Halacha differentiates between a new competitor who is a “*bar masa*”, meaning he lives in the same town as the store he wishes to open, and one who is “*aino bar masa*”, meaning he does not live in-town. Additionally, there are halachic differences between where the new competitor is “*pasak l'chiyuso*”, causing his friend to lose his livelihood completely by putting him out of business, and where he is “*machlish l'chiyuso*”, causing him to make less profit but not destroying his business completely. The differences between these two situations will be discussed in this segment.

Halacha also distinguishes between opening a permanent store to obtain the local business, as opposed to “*yom hashuk*”, a market day when many out-of-towners come to town to purchase goods and many vendors from far and wide come to sell their goods. We will discuss what qualifies as “*yom hashuk*” in contemporary times and how this affects the relevant halachos.

We will also see that Halacha provides certain leniencies when the new competitor is selling a product of different quality than what is currently available. We will discuss how dissimilar a product must be to be considered “different” in this regard and how that will ultimately affect the Halacha.

2. ANI HAMEHAPECH BECHARARA

Ani mehapech b'charara is a concept discussed in the Gemara that literally translates as “a poor man is trying to acquire a pastry”. It refers to any case where someone is in the process of attempting to acquire a specific item and someone else tries to preempt him. We will discuss whether and when this is forbidden. We will also discuss to whom the prohibition of *ani hamehapech becharara* applies - is it only to a buyer or to the seller as well.

There is a major dispute amongst the Poskim whether the prohibition of *ani hamehapech becharara* applies to *metzios* - ownerless items - as well. Perhaps it is only by sales that we expect the newcomer to try his hand elsewhere, whereas by a *metzia* we cannot assume such items can be found elsewhere. This would be very relevant where a unique deal is available that cannot be procured any other way.

3. MARUFIAH

The concept of “*marufiah*” refers to a case where someone has a steady customer who has been purchasing from him in the past, and a competitor now wants to lure that customer away with better offers to purchase from him. There are different customs regarding whether this is permitted, and we will be studying the reason behind the two opinions, and where it applies. As we shall see, this doctrine may provide a source for copyright laws in Halacha.

BUSINESS HALACHA daily

BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

QUESTIONS ON Infringement & Competition

Below are some practical scenarios that will apply to the material

1

My community only has one pizza store and in my opinion it tastes terrible and the service isn't good either. It's obvious that it's only because there's no competition. May I open a competing pizza shop?

5

We have a large Judaica business that focuses mainly on online sales. We get orders on a regular basis from across the country. One local bookseller in a small community is insisting we not sell to people from his zip code. Must I follow his demands?

2

Our grocery store uses a marketing company that specifically devises methods to attract the lucrative Yom Tov shoppers, such as seasonal promotions and giveaways. Do I have to be concerned about any loss to my competitors?

6

I've developed a specialized Kriah curriculum for 1st and 2nd graders that many schools have been incorporating. In the process, they've been dropping several other ones that have been around for years. Some of those developers contacted me and would like me to refrain from selling my program to schools that have been using and paying for their program. Are they correct?

3

We have a successful daycare agency in a large city, and would like to open satellite locations in frum areas around the country. Do I need to worry about the locals who may lose out?

7

I'm fresh out of law school and I've heard that the real money is in private practice. There are already quite a few practices here in town, but I feel I have an edge over the others and am offering services that are superior. Am I allowed to open a competing practice?

4

I'm trying to build up a small clothing store, but I'm constantly being starved out by the large stores in town who are specifically maneuvering to keep me out. Are they allowed to do this?

8

Someone was waiting on the checkout line inside my store, and I overheard the guy standing behind him convince him to buy that identical item at his own shop for a cheaper price. Was he allowed to do that?

**Join BHD and receive a 3-5 minute video post
derived from the current Yorucha topic.**

JOIN "BUSINESS HALACHA DAILY" TODAY!

For answers to these questions, and for more Q&A topics like these, visit baishavaad.org/daily
To sign up to the Business Halacha Daily WhatsApp group messages 732.232.1412

חלק א' יורד לאומנות חבירו

תוכן הענינים

- גדר האיסור 8
- מתי יכול לעכב התחרות 11
- דין האביאסף 15
- השגת גבול בישיבות ובתי כנסיות 18
- לקיחה מחנות שנפתחה באיסור 25

For an overview on Part I, see page 89

(א) וקדוּשֵׁן דף (לג)
 (ב) לעיל (נ: ג) יצונו
 (ג) כרמוח
 (ד) [מסות דג] (ה) מרס
 כד: (ו) יצונו לל
 [מספתה] יד:
 פ"ב ה"ג, (ז) ויצונו
 כרמוח: [ד:] יצונו
 יצונו. דקדוּשֵׁן
 יבמח. לה
 (ח) לעיל דג, ט) ובח"פ
 עג: (י) [וע"פ חס' חולי
 כד"ה יצונו למח
 וכו' וחס' וחס' עג
 כד"ה אפילו [חס'
 (כ) [וע"פ חס' כחוס' ל
 ד"ה ומחל], (ל) דק
 עמ.

[א] בזכות אבות
נרשם קו על חיצת צוים
ונ"צ צש"ל:

(א) והוליד בן פרי
שפך דם וגעשה את
מאחד מאלה: והוא
את כל אלה לא געשה
כי גם אל ההרים אבי
והא אשת רעהו ממוא
עני ואביון היתה גלוה
גל חבל לא ישיב ואין
הגלולים גשא עני
תועבה געשה:

(ב) בַּשָּׁד נָתַן וְתַרְבִּי
לָקַח וְחֵי לֹא יִדְוֶה אֶת
בֶּן הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה
עֲשֵׂה מוֹת יוֹמָת דָּמָּה
בּו יִדְוֶה: [יחזקאל יג, ג]
(ג) אֶל הַתְּרִים לֹא אָבִי
וַעֲנִינוּ לֹא נָשָׂא אֶת
לְגֻלִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאִי
אִשֶּׁת רַעְדָּה לֹא מָנוּ
וְאֵל אִשָּׁה נָדָה לֹא
יִקְרָב: [יחזקאל יג, ו]

(ד) בְּקוֹסֵי
וּמִשְׁפְּטֵי שְׂמֵר לְעִשׂוֹר
אֶת צֶדֶק הוּא חַיִּי
יָחִיד נָא
אֱלֹהִים: (יִשְׁכָּל י"ה מ)

(ה) אֵל תִּמְכָּן בְּכֶ
אֱלֹהֵי כִי בָּל אֱלֹהֵ
נִמְכָּן הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אֵין
מִשְׁלַח מַפְצִיכֵם:
(יִשְׁכָּל י"ה מ)

[ב] וְרִשְׁלִי מִיָּד (לְגִילִין)
 עֲבֹדָתוֹ שֶׁשֶׁיֵּשׁ בָּהֶן
 שְׂמִי (מִלֵּאֲשֶׁר כֻּסֵּם הָאֵל)
 הַיּוֹקֵן, וְכִיָּה כִכְתָּ
 הָאֲדֹנָיִם (בְּכִכְתּוֹת)
 הַלְוִיִּם (אֲחֻזָּה) (לְגִילִין)
 נֶחֱמֵה נֶחֱמֵה כִּי בְּרֵאשִׁיטָה
 וְכִכְתָּ שֶׁשֶׁם הַתְּנִיטָה
 הַלְוִיִּם אֲבוֹה דִּיכּוֹפּ הֵן
 חִיָּא, וְעַי רִשְׁי תְּחִלָּה
 לֵח סֵפֶא דִּיה אֲבוֹה
 הָאֲדֹנָיִם (בְּכִכְתּוֹת)
 וְכִיָּה בְּרִיא אֲלֵמֶדֶד
 כִּיָּה אֲלֵמֶדֶד
 וְכִכְתּוֹמִין וְכִיָּה
 הָאֵל: [י] בְּרִשְׁי שְׂבִיעִי
 נֹסֵף אֶלָּא, וְהָאֵל (וְכִיָּה)
 בְּרִיא אֲלֵמֶדֶד: [ז] אֲדֹנָיִם
 כִּיָּה כִכְתּוֹת: [ח] מִנְּחָף
 הַמֶּרְחֵל: [ט] מִנְּחָף
 הַמֶּרְחֵל: [י] בְּרִשְׁי
 כִיָּה רְבֹטָה: [י] בְּרִשְׁי
 וְכִיָּה רְבֹטָה: [י] אֲדֹנָיִם
 נֹסֵף אֶלָּא, וְהָאֵל וְהַתְּנִיטָה
 הָאֲדֹנָיִם, וְכִיָּה בְּרִשְׁי

לא תימא ליה לאבך
 אביו עובר על דברי תורה
 עברת על דברי תורה
 כך כתוב בתורה מס' **מקא**
 אומר לו אבא **מקא**
 (הוא ^א) **מתני'**
 מיתות בית דין נידון
 שנתחייב ^ב שתי מיתות
 אומר נידון ביוקא **גמ'**
 פשיטא אלא איזא
הבא במאי שקמינן ^ד
 ונגמר דרו על עבידת
 המורה ספקא דעתן
 דיו לעבידה **ה**דעתן
 קמ'ל בעא מיניה ^א (ה)
 חזא מרבה בר נתן
 רבנן ^ב שנתחייב ^א
 בתמורה דבתין ^א (ה)
 [וגו'] אלא החרם אבל
 ואל הגוללים שנתחייב
 דם בביתא את אשתו
 איש בתנא ואל הגולל
 כוכבים בספקלה וכתב

מיוחדת ר' יוסף דאקור חל על אקור מגו דחיל אכולא עלמא שהיתה
מיוחדת להם עד עכשיו חיל נמי אהאי ואע"פ שאקורה לו ועומדת:

מזה דלות ליה עבירות מחזקות צדיקה דעמון דקמי המרו בו
 ליה דמחמי' סברה מלקיות מחזקות מדקתני מי שלקח אי גמי קס
 ויפסה הלכך אם אחרא דבגלת יומי הויא חוקה עד רביעיית חין כוסס
 בשניה לר' ובגלושית לרשב"ג שאם עיפור אחר ק"ה אלא מחזקין אי
 צהרמאס מלקות הלכך אר ממרין ביה אביסא למודה לר' אמי

הנהיג שהוא טועה משום דמסקיף
 ר' חובב בתורה. קס"ד במהמה
 ש' פ' היינו דר'. דמצינו ואומר
 א' אומר לו מקרא האמור בחורה

ללא ידענו אי טריפה הוא אי של
 וכל קצוב ממחנה על מחנה דמי
 להקל וזכית ויכשירו וימא כל דפ
 עליו ועוד גזירה שמא יקח מן הקצו

לא תימא ליה לאבך הכי דרנאי^א הרי שהיה
אביו עובר על דברי תורה לא יאמר לו אבא
עברת על דברי תורה אלא אומר לו אבא
כך כתוב בתורה סוף סוף היינו דך אלא
(הוא א): אבא^ב *מקרא כתוב בתורה כך
מיתות בית דין נידון בחמורה^ג ועבר עבירה
שנתחייב^ד שתי מיתות נידון בחמורה ר' יוסי
אומר נידון בויקה הראשונה שבאה עליו:
גמ' פשיטא אלא איתגורי איתגור אמר רבא
הכא במאי עסקינן כגון שעבר עבירה קלה
ונגמר דינו על עבירה קלה וחזר ועבר עבירה
חמורה סלקא דעתך אמינא כיון דנגמר
דינו על עבירה קלה האי גברא כשילא הוא
קמ"ל בעא מיניה (אבוה^ה) דרב יוסף בר
המא מרבה בר נח מנא הא מילתא דאמור
רבנן מי שנתחייב שתי מיתות ב"ד נידון
בחמורה דכתיב^ו וחוליד בן פריץ שופך דם
(וגו') אל ההרים אבל ואת אשת רעהו נמא
ואל הגלולים נשא עינו והוליד בן פריץ שופך
דם כבמין את אשת רעהו מימא זו אשת
איש בחנק ואל הגלולים נשא עינו זו עבודת
כוכבים בסקילה וכתוב^ז מות יומת רמיו בזה

יְהוָה בְּסִקְלָהּ מִקְלָיָהּ לֹחֵם בְּחַיֵּי יִצְחָק
אִימָה כְּלוּלָה בְּסִקְלָהּ הַלּוּלִיד בֵּן פִּישֵׁת שׁוֹפָן
דָּם הוּא מוֹרֵד וּמוֹרֵד דְּבִסְקָלָה אִישׁ תַּעֲוֶה
טָמֵא זֶה נִעְרָה הַמְאֻרְסָה דְּבִסְקָלָה וְאֵל
הַגְּלוּלִים נִשְׁמָא עֵינָיו זֶה עֲבוּדָת כּוֹכָבִים
בְּסִקְלָה אִיכָּא מֵאִי קָמְלִי חֻזְקָא דִּילְמָא
תּוֹרָה קָא מַתְרֵד אִיכָּא אִיבִיעִי לִיהַּ לְאַהֲדוּרָה
כִּי חִיבֵי לְאַהֲדוּרָה מֵאִשָּׁה רִשְׁשׁ רַב אִחָא
בְּרִי חֲנִינָא מֵאִי דְכֹתִיב ׀ אֵל הַרְרִים לֹא אָכַל
שֶׁלֹּא אָכַל ׀ כִּבּוּד אֲבוֹתָיו ׀ תִּעֲנִי לֹא נִשְׁמָא אֵל
גְּלוּלֵי בֵית יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא הִלָּךְ בְּקוֹמָה זְקוּפָה
וְאִתָּא אִשְׁתַּ תַּעֲוֶה לֹא מִיטָא ׀ שֶׁלֹּא יֵרֵד
לְאוֹמְנוֹת דְּבִרְיוֹ ׀ וְאֵל אִשְׁתָּה גֵרָה לֹא קִירַב
שֶׁלֹּא נִהְיָה מְקוּפָּה שֶׁל צִדְקָה וְכֹתִיב ׀ צִדִּיק
הוּא חַיִּת יְחִיָּה ׀ כְּשֶׁהִיָּה רַבֵּן גְּמִלְיָאֵל מִגִּיעִי
לְמִקְרָא הוּא הָיָה בּוֹכֵה וְאָמַר מֵאֵן דְּבִרְיִי
כְּלוּלָה הוּא דְחִי כְּתָרָא מִיְנִיחָה לֹא אֵל רִישׁ
אֵלֵּא מַעֲתָה ׀ אֵל תִּמְצָאוּ כָּל אֵלֵּא הִכִּי נִמְי
כְּלוּלָה אֵין כְּתָרָא מִיְנִיחָה לֹא אֵלֵּא בִּאחַת
מִכָּל אֵלֵּא הִכָּא נִמְי כְּאוֹרֵת מִכָּל אֵלֵּא: עֲבַר
עֲבוּרָה: ׀ חֲנִינָא כִּינֵד אִמְרֵי רַבִּי יוֹסִי גִידוֹן
בִּזְיָקָה רָאשׁוֹנָה הַבֵּאתָ אֶשְׁתִּי חֲמוּתוֹ וְנִעְשִׂית
אִשְׁתִּי אֵישׁ גִּידוֹן בְּחִמְתּוֹ אֵלֵּא חֲמוּתוֹ וְנִעְשִׂית
חֲמוּתוֹ גִּידוֹן בִּאשְׁתִּי אִישׁ אִמְרֵי לִיהַּ רַב אֲדָא
כִּי אֲרֵבָה לְרַבָּא חֲמוּתוֹ וְנִעְשִׂית אִשְׁתִּי אִישׁ
גִּידוֹן בְּחִמְתּוֹ לִידוֹן נִמְי אִמְסִיבֵי אִשְׁתִּי אִישׁ רִהֲמָא
׀ אִמְרֵי רַי אֲבָהוּ מוֹדֵה רַי יוֹסִי אִמְסִיבֵי מוֹסִיף
אִמְרֵי

[illegible]

דלא ידעין אי טריפה הוה אי שלם הוה ועוד י"ל דהוה ליה קציע
 ויכל קציע במחנה על מחנה דמי ופטור מדאורייתא דפסק נפשות
 להקל ובי"ט יעבשניהו ויומא כל דפריש אי אתא רשאי למושב להחמיר
 עליו ועוד גזירה שמא יקח מן הקציע^ט והא דפריך גמ' חסוק ליה

דלדנע טעקלען ויזער הי"ע לכל הפחות
לא גערע מושוז דלדנע טעקלען" ^א
איורעו אינער. ^אאזער. ^אלעס
אלע נערות (מחשבות) ^א
דליץ מחובל חסדו דכל היכל דלדנע
מועלן וועלכות מונענע מעלס
לא נקי ופריך מה לחובל חסדו שכן
חייב ע"ה דברים וזו מונענע קול
הוא שכן חסדו מוללנ' צד' והשטע
אך יתכן לומר דקולא הוא אס כן
אחריי אונזער ^אדעטל הס
משום דאם חרמנא ארספד דמחשבות
חסדו ^אונגמר ^אהיינע צד' קולא
ובי' מינה ואחרי' דיון בחבורה הא
היאל לא עזות אלא אחי יסול להנימה
אזי יחמוסו חסדו בתפילי אזי מיטקעל
קעלן דלדנא סודותיהוה גברא צד'
עליון דאם דלדנע חסדו ^אקעלן
דע ^אגב צד' אסד ואחרי' חסדו
בשטע נגמר דיון של פלוני וכו' וי"ל
דהלכא געל' גנון דאך עברע שיה
גבר צד' דיון דלפילי עזות אס
אחי יסול להנימה מחייבין ליה לעל' ^א
עצריה משום וצערתי הרע ועוד
יש לומר כיון דאזי יחמוסו קמאי לא
מחייבנ' מהני סודותיהוה בתפילי
עזות אסחי יסול להנימה קרינן פס:
^אדעטל ^אהיינע ^אצד' ^אקעלן ^אדעטל

[illegible][illegible]

ממרים הלי יא
עשין שמ טושע ייד
רמ סעף י:
בג ב ג ד מיי פי"ד
סנהדרין הלכה ד
עשין ט:

תימא תימא
 להודיעו להודיעו
 עושה עושה
 חמניא חמניא
 דיינו דיינו
 צמורה צמורה

[illegible][illegible][illegible]

חז"ל דימו את היורד לאומנות חבירו שלא כדין לעריות דאשת איש. וע' מהרש"א שכן מצינו בבב"מ דימו חז"ל אומנותו של אדם לאשה.

הלכות הפקר והשגת גבול

צז

חנות חבירו וכן חייט בצד חייט^{קב} מפני שיכול לומר לו מי שבא אצלך יבא ומי שיבא אצלי יבא^{קג}.

ומותר לחנוני השני לחלק קליות ואגוזים לתינוקות^{קד} ולשפחות^{קה} השלוחות לחנות לקנות כדי שיבאו אצלו לקנות מפני שיכול לומר לו אני מחלק אגוזים ואתה חלוק שקדים^{קי}. וכן מותר לו להחזיל השער^{קי} או להגדיל המדה מפני שגם חבירו יכול לעשות כן לפיכך אינו כפוסק חייו.

ומדת חסידות שלא לירד לתוך אומנות חבירו^{קכ} שנאמר^{קכ} ואת אשת רעהו לא מימא (ס"א לא עשה לרעהו רעה^{קי}) ופירשו חכמים^{קיא} זה שלא ירד לתוך אומנות חבירו:

הלכות גזלה וגנבה^א

דיני גזלה וגנבה ובו ל"ד סעיפים:

אוצר החכמה

א אסור לגזול או לגנוב כל שהוא^ב דין תורה^ג בין מישראל בין מנכרי^ד בין גדול בין קטן^ה. ואפילו אם הנכרי ציער את הישראלי (צער שלא שייך בו תשלומין). ואף על פי שפחות משה פרומה אינו נקרא ממון^ו ואין צריך להשיבו^ז הרי חצי שיעור אסור מן התורה^ט לכתחלה.

ואם הוא דבר מועט כל כך שאין מי שיקפיד כלל עליו^י כגון ליטול קיסם מהחבילה או מהגדר לחצוץ בו שיניו^{יא} מותר. ומדת חסידות למנוע גם מזה^{יב}:

ב ואפילו מי שהוא בסכנת מות וצריך ליטול ממון חבירו כדי להציל נפשו ממות לא יטלנו אלא על דעת לשלם^{יג} שאף על פי שכל העבירות שבתורה נדחות מפני פיקוח

קב ב"ב כא, ב. טור ושו"ע סי' קנו ס"ה.

קג רש"י שם ד"ה שאני.

קד משנה ב"מ דף ט, ע"א כחכמים. רמב"ם הל' מכירה פ"ח ה"ד. טור ושו"ע סי' רכח ס"ח.

קה רמב"ם שם.

קו גמרא שם. כ"ב שם.

קז משנה ב"מ שם. טור ושו"ע שם.

קח רמב"ם הל' דעות פ"ה [ה] ה"ג (תלמיד חכם). וראה פתחי חושן הל' גנבה פ"ט ס"ק א.

קט יחזקאל יח, ו. סנהדרין פא, א.

קי תהלים טו, ג. מכות כד, א.

קיא סנהדרין שם. מכות כד, א.

ב. וראה גם לקמן קו"א סוף ס"ק יא. וכן אסור להכותו, כדלקמן הל' נזקי גו"ג ס"ב. וכן אסור למסרו, כדלקמן הל' נזקי ממון ס"ו.

ז רש"י ע"ז עא, ב ד"ה בן נח. תוס' ב"מ פא, א ד"ה אם. רמב"ם הל' שבועות פ"ז ה"ז. הל' טוען ונמען פ"ג ה"ו.

ח רמב"ם הל' גזלה פ"א ה"ו. טור ושו"ע סי' שם ס"ב. וראה גם לעיל הל' מציאה סוסל"ז (לענין השבת אברה).

ט רבי יוחנן יומא עג, ב (באיסורין). חינוך מצוה רכט. מ"מ הל' גנבה פ"א ה"ב. לכוש סי' שמח וסי' שנט ס"א.

סמ"ע סי' שמח ס"ק א וסי' שנט ס"ק ב. וראה לעיל או"ח סי' תמב סכ"ח (בכל איסורי מאכלות). סי' שמ ס"א

(באיסורי שבת). סי' תריב סמ"ז (בכל איסורין שבתורה). הל' מציאה ופיקדון שם (איסור תורה בגזל). וראה לקו"ש

The Shulchan Aruch Harav [citing the Rambam] writes that it is an act of piety to avoid infringing upon the occupation of others.

שו"ע הרב הלכות הפקר והשגת גבול, סעיף יג
מידת חסידות שלא לירד לאומנתו של חבירו. והוא מלשון הרמב"ם הלכות דעות פ"ה ה"ג

לא עשה לרעהו רעה שלא ירד לאומנות חברו.¹ ומהתימה על הגאון חות יאיר סי' מ"ב שלא עמד בכל מקצת מה שכתבתי בבבא זו, ונתקשה הרבה הן בפירוש התוס' דקידושין הן בהך דשליה מכות, ולק"מ:

טירחא השם השלישי, קורא לו היש"ש טירחא והיינו עני המנקף בראש הזית, וע"כ צריך לחלק בין טירחא לטירחא, וכבר כתבתי לעיל שלא רצו לומר משום שזה נהנה מטרחתו של עני שהוא בפועל כפיו הוריד לארץ, וכמ"ש במהרי"ט באמת, משום דקיי"ל מותר ליהנות משל חברו היכי דלא חסר זוזי רק חסרון טירחא, ע"כ המציא מהרש"ל דבעינן טירחא כעין סכנה, ונדחק גם במהרי"ק שרש קל"ב, ועיין משאת בנימין סי' ז"ך קצת באופן אחר. וקשה להכריע בזה ולתת שיעור וגבול והכל לפי ראות עיני הדיין מפני דרכי שלום, כי קיי"ל אין יורדין לנכסיו שאיננו גזל גמור:

מ"מ נקט האי כללא, היכי דליכא לאשכוחי במקום אחר כי האי גוני כגון הפקר ומציאה, אע"ג דהראשון טרח בה קצת והמציא המציאה ההיא לא עשו בה חכמים תקנה להראשון והניחו על עיקור הדין, ומותר להשני לירד וליטול אם אין אומנתו ועיקור חיות הראשון בכך. ואם יכול השני למצוא כן במקום אחר, אע"ג שגם הראשון יכול למצוא כן במקום אחר, מכיון שהיפך בה הראשון אפי' בטירחא כל דהוא רק שכבר נגמר לו הפיסוק הוה השני רשע, כיון שאפשר להשני להמציא לו כן במקום אחר חסו על הראשון טפי כי הוא קדם וזכה, והוה השני רשע מדברי קבלה. וה"ה כשאומנות הראשון בכך והוה לדידיה כאלו לא מצי לאשכוחי במקום אחר, כמ"ש לעיל בשם מהרי"ט ותשו' מהר"ם, וזה פוסק לחיותיה קצת, אפי' הוה להשני הפקר שלא יכול למצוא במקום אחר, נקרא גמי רשע, דלעולם כח הראשון עדיף מהשני. וכשטרח הראשון טירחא מרובה כעין עני הנוקף אז אפי' בהפקר והשני לא יכול למצוא כן במקום אחר חמיר

טפי והוה גזל מפני דרכי שלום. ויורד לאומנות שהוא גזל דאורייתא (ו)יבואר לקמן בסמוך אי"ה:

פסיק השם הרביעי, יורד לאומנתו, לכאורה נראה כל הנוגע בענין זה אסור מדאורייתא וגזל גמור הוא מן התורה, וכ"כ מ"ב סימן ז"ך שבסוף דין הג' [ד"ה אבל מדין] כ' רק שהם גזלנים מדרבנן אבל מ"מ אינו יוצא בדיינים, שוב בדין הרביעי שהוא יורד לאומנות החליט שהוא גזל גמור ויוצא בדיינים, א"כ הוא גזל מדאורייתא, דכל בדרבנן אינו יוצא בדיינים. דדוחק לומר דאמרינן ליה זיל שלים ולא כייפינן ליה ולא נחתין לנכסיה, זה לא משמע בכל התשובה ההיא. וכן מבואר בתשו' רמ"א סי' יו"ד ע"ש ביסוד הראשון, ומדחייב בן נח עלה ש"מ דינא דאורייתא הוא, כמו שהקדים רמ"א ז"ל בפתיחת התשובה ההיא. וכן משמע מרוקח דמייתי יש"ש דמיירי נמי ביורד לאומנות כמ"ש שם. ואמנם בדברי הרב"י סי' קנ"ו מבואר שהוא דרבנן בעלמא, שהקשה אמאי דאמרינן ב"ב כ"ב ע"א רבא שרא להו וכו' דלא כהלכתא, וז"ל מ"מ קשה מאן פליג ליה לרבא לעשות לפנים משורת הדין להפסיד לאנשי העיר שלא מדעתם, ואפשר כיון שדיינים הללו דמצו מעכבי מדרבנן בעלמא הוא מפני תיקון העולם, בצורבא מרבנן רצו לעשות לפנים מן השורה עכ"ל ע"ש:

ולפע"ד הוא בכלל הא דכתיב [דברים א' ט"ז] ובין אחיו ובין גרו, ומפרש בספרי מלשון גר ודר עמו, כמ"ש הרא"ם פרשת דברים, אע"ג דבסנהדרין ז' ע"ב דריש מיניה בין בית לעליה ובין תנור לכירים, מ"מ הכל בכלל, אטו בית ועליה כתיב גרו כתיב שיהיה גרים זע"ז ודיקו שא"ז טו וכן פירמב"ן גבי שם שם לו חק ומשפט [שמות ט"ו כ"ה], ושכן פירש וישם לו חק ומשפט בשכם דגבי יהושע [כ"ד כ"ה], שהוא מנהגי ישוב המדינה שמסרן הכתוב לחכמי ישראל. ואין ספק דדינא דבר מבואה נשתנה בגולה מאשר היה כשישראל שרויין על אדמתן וארמון על משפטו ישב, מ"מ ניתן רשות לחכמי הש"ס לדרון בין איש וגרו, והם אמרו וחקקו ונעשה דין תורה וגזל דאורייתא, והם אמרו שת"ח יכול

(טו) שתי תיבות אלו משובשות, ולפי הענין נדע"ל: דע"ז וגרו היינו שכנו וכו' וכו'.

יד) וכ"כ בחי' ב"ב ד"ה והגאון. אמנם לעיל סי' ס"א ד"ה אמנם, פי' באור"א, ע"ש.

חתם סופר >שו"ת. מהדורה חדשה< - ה חו"מ סופר, משה בן שמואל עמוד מס 185 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Chasam Sofer considers infringement in business to be an act of Gezel min Hatorah, with the exact parameters left to the Chachamim to define. Presumably, the Chasam Sofer is not arguing with the Rambam cited above; rather, he is referring to the kind of infringement that is prohibited in Halacha. The Rambam is referring to going beyond the Halacha, avoiding causing any loss of income to others.

שו"ת חתם סופר חו"מ סימן עט
חתם סופר נקט שהיורד לאומנות חברו הוא איסור דאורייתא משום גזל, והתורה מסרה לח"ל לגדור האסור והמותה ולא בא לחלוק על השו"ע הרב בשם הרמב"ם הנ"ל, רק מיירי בציור שבאמת יורד לחייו שלא כדין, והרמב"ם מיירי בהרחקות בעלמא שמותרות על פי דין.

כב.

מה' א ב ג ד מ"י פ"ו
 מה' שנים ה' ט
 סגמ עשן פז טוש"ע ח"מ
 ס' קט סעיף ו:
מה' ה ו ז ח ט י
 י טוש"ע שס סעיף ז:
ג ט מ"י פ"ט שס ה' ט
 סגמ שס טוש"ע ח"מ
 ס' קט סעיף ז:
מ י"מ שס פ"ה ה' א ב
 ג סגמ שס טוש"ע ח"מ
 ס' קט סעיף ג וסעיף כב:

[illegible]

⁶ קנאת סופרים תרבה חכמה אמר רב נחמן בר יצחק ומודה רב הונא בריה דרב יהושע "ברובכל" המחזירין בעייתות דלא מצו מעכב דאמר מר⁷ עזרא תקן לדין לישראל שיהו רוכלין מחזירין בעייתות כדן שיהו תכשרין מצוין לבנות ישראל⁸ והני מילי לא תדוריהו אבל לאקבועי לא⁹ ואי צורבא מרבנן הוא ופילו לאקבועי נמי כי הא דרבא שרא להו לר' אישיה ולרב עובדיה לאקבועי דלא כהלכתא מאי טעמא כיון דרבנן גינהו אתא משרדי¹⁰ מגרסימיהו הנחו דיקלא דאיתיהו דיקלא¹¹ לכלל אתו בני מתא קא מעכבי עלייהו אתו לקמיה דרבינא אמר להו "מעלמא אתו ולעלמא ליכנו" והני מילי כיומא דשוקא אבל בלא יומא דשוקא לא וביומא דשוקא נמי לא אמרין "אלא לזבני בשוקא אבל לא תדוריה" ⁽⁶⁾ לא תהוו עמודאי דאיתיה עמרא פרום נהרא אתו בני מתא קא מעכבי עלייהו אתו לקמיה דרב כהנא אמר להו דינא הוא דמעכבי עלייכו אמרו ליה את לן אשראי⁽⁷⁾ אמר להו "הילו זבנו שיעור חיותייכו עד דקקיתו אשראי דיתבו ואזיתו רב דימי מנהרדעא איתיה גרוגותא בספניה א"ל ריש גלותא לרבא פוק חוי אי צורבא מרבנן הוא נקיט ליה שוקא א"ל רבא לרב אדא בר אבא פוק תהי ליה בקנקניה נפק [אול] בעא מיניה⁽⁸⁾ פיל שבלע כפייה מצרית וקראיה דרך בית רעמי מהו א"ל תהי בידיה א"ל מר ניהו רבא⁽⁹⁾ מפח ליה בסגדליה א"ל בין דרדי לרבא איכא מריה מיהו על כרחך אנא רבך ורבא רבה דרבך לא נקמו ליה שוקא פסיד גרוגות דידיה אתא לקמיה דרב יוסף א"ל חוי מר מאי עבדו לי א"ל מאן דלא שהייה לאונתא דמלכא דאדום אל נשהיה לאונתיך דכלת כ"ה אמר להו על שלשה פשעי מואב וכלי ארבעה לא אישיבנו על שרפו עצמות מלך אדום לסיד⁽¹⁰⁾ נח נפשיה דרב אדא בר אבא רב יוסף אמר אנא ענישתיה דאנא למייתיה רב דימי מנהרדעא אמר אנא ענישתיה דאפסיד גרוגות דידא אביי אמר אנא ענישתיה דאנא רבא רבא לרובנן ארמנמיתיה⁽¹¹⁾

כִּישְׂרָא [שְׂמִינָא^א] בִּי רַבָּא וּרְבָא אִמְרַן אֲנָא עֲנִישְׂתִּיהּ
 חָא לְמַשְׁקֵל אֲוֹמָצָא^ב] אִמְרַן לְהוּ לְמַבְחֵי אֲנָא שְׁקִילָא
 וְרַבָּא דִּיאָא עֲדִימָנָא מִינֵיהּ רַב נַחְמָן בְּרַי צִיחָק אִמְרַן
 וְחֻמֵּן בְּרַי צִיחָק רִישׁ כִּלְה הוּהוּ כֹל יוֹמָא מִזְקִימָא
 בְּהִדְרֵיהּ רַב אָדָא רַב אָבָא לְשַׁמְעֹתִיהּ וְהִדְרֵי עֵייל
 שְׂוֵהָ רַב פַּפָּא וְרַב הוּנָא בְּרִיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַב
 לֵאל הוּוּ בְּסִיּוּמָא אִמְרוּ לִיה אֵימָא לֵן הִנֵּי שְׁמַעְתָּתָא
 יִרְעִינָהוּ רַבָּא אִמְרַן לְהוּ הִכִּי אִמְרַן רַבָּא וְהִכִּי אִמְרַן רַבָּא
 נַחְמָן בְּרַי צִיחָק (וְלֵאל אֲתִי רַב אָדָא בְּרַי אָבָא^ג)
 נַחְמָן בְּרַי צִיחָק קֹס דִּנְגַל לֵן לְמוֹה מִר אִמְרַן
 מִרָא לְעוֹסֵיהּ דְּרַב אָדָא רַב אָבָא אֲדֹרְהִי נֶפֶק קָלָא
 בְּרַי אָבָא וּמִסְתַּבְּרָא דְּרַב נַחְמָן בְּרַי צִיחָק עֲנִישְׂתִּיהּ:
 לֹא סָמִיךְ לְכֹתֹל חֲבִירוֹ לֹא יִסְמִיךְ לֹא כֹתֹל אַחֵר אֵא"כ
 שׁוֹת^ד יִתְחַלְלוּת בֵּין מִלְמַעֲלָן בֵּין מִלְמַמְן בֵּין בְּנַגְנִין^ה
 וְקָמָא הִיכִי סָמִיךְ אִמְרַן רַב יִתְחַדֵּה הִכִּי קָאמֵר
 עֲמַלָא מִפְרַשׁ עֲמָלָא בֵּין בְּנַגְנִין, לִרְכִּי לְהִסְמִיךְ מִן ד' אֲמֹתָא עֲמָלָא
 הִכִּי

קנאת סופרים תרבה⁶ בר יצחק ומודה רב ד
סורבלין⁷ רמחוריון בעי
דאמר מר ג' עזרת א'
רוכלין מחזירין בעיורין
מצוין לבנות ישראל
אבל לאקבועי לא י'
אפילו לאקבועי נמי כ'
לר' יאשיהו דרבר ע'
כהלכתא מאי טעמא
למירורין מגרסיהו?
דיקלא⁸ לבלל אתו
עליהו אתו לקמיה
המעלמא אתו ולעלכל
ביומא דשוקא אבל ג'
וביומא דשוקא נמי ל'
בשוקא רב לאהדורין
דאירין עמרא לפום
קא מעכבי עליהו א'
אמר להו דינא הוא
ליה אית לן אשאר⁹ י'
שיעור חיותיכו עד
ואזיריכו רב דימי מנח
בספניה א"ל ריש
אי צורבא מרבנן הוא
רבא לרב אדא בר
בקבוקה נפק [חולין]
כפיה מצרית וזקלא
אל הוה בידיה א"ל מ'
בסנדליה א"ל בין דימי
מיהו על כרחך אנא
לא נקמו ליה שוקא
אתא לקמיה דרב וי'
עברו ל' א"ל מאן
דמכא אדורם לא נש
ב"ה אמר ל' על נפש
ארבעה לא אשיבכו
אדום לסדי¹⁰ נה נפשי
רב יוסף אמר אנא עני
רב דימי מנהרדעא
דאפסד גרונות ד'
ענישתיה דאמר להר
הוא

גרמי ב' אבי' תול אב
[דכי הזה אויל לבי מ
בישא מוקמי שמעיה
אנא ענישתיה דרב
דיניקול כללה מרהיבי
לכלה ההוא יומא נ
ארא בר אבא משום
דמעשר בהמה דיכי א
אדרכי נגה ליה [לר
אמרו ליה רבנן לר
לחו ותיבנא וקא (ב
דנח נפשיה דרב אד
מתני' "מי שהיה כות
הרחיק ממנו ארבע א
ארבע אמות: גמ'
לשפסילו מן השלוות ד' אמות

(א) [לעיל כה.], (ב) ב"ק פב; (ג) מנחות סט, (ד) [מנ"ק סה. ב"ק לב:], (ה) [לעיל ג:], (ו) כלים פ"י מ"א, (ז) [ע"ש ד"ה חוס וברש"י שם וע"ע חוס' תענית כ: ד"ה ס"ג], (ח) י"ג, (ט) יח: ד"ה וסבר.

(א) גמ' חנל לזהדורי
במתא לא: (ג) שם חית
ן אשראי במתא אמר:
(ג) שם וקא נטרנא
לערסיה:

[illegible]

(א) כֹה אָמַר יי' עַל
שְׁלֹשָׁה בָּשָׁעֵי מוֹאֵב
וְעַל אֲרֻבָּה לֹא
אֲשִׁיכְנוּ עַל שָׂרְפּוֹ
עֲצָמוֹת מֶלֶךְ אֲדוֹם
לְשִׁיר: [עֲמֹס ב, א]

[גדפס בכורף המסכת]

[ט] לאַיטרוידי (כ"ה)
 בב"י ס"י קנז: [צ] צ"ל
 דקול'י (יעב"ץ, וכ"ה
 בכת"י) ושם בכת"י
 לעווקא דעב"ל: [ג] צ"ל
 פשיד' (גליין): [ד] צ"ל

ג"פ הע"י: [א] המהרש"ל הוסיפו ע"פ הע"י: [א] [רש"ל מ"ז וגרס גנה ליה רנכ"י אתו
 (ז): [ב] צ"ל בין מונגדן (מהרש"ל בדפוס, וכ"ה לעיל ב ע"ב וכ"ה ברש"י שם וכאן):
 [ג] צ"ל ממוקומם (דפוס), וכן העמק הב"י סי' קנז סי"א ועיי"ה דרישה שמעתיק לשון
 התוס' בשנינו: [ד] עיי"ש בגמרא כמה שנוי לשון:

הפסקא מי שחיה כותלו סמוך לכותל חבירו ונפל לא יסמוך כותל אחר. שלא יבנה ויחזיק ממנו ככותל חבירו ד' אמות משום דרושא כדמפרש בגמ' החלוטות מלמעלה ומלמטה בריש פ"ק: ומקשי' וכותל קלאו דנפל הוה מעיקרא חזקי סמוך בקרוב מד' אמות: מתני' הבא לסמוד תחלה לא יסמוך לכותל וכו':

ד' (ב) בני מבוי או בני חצר שנעשה אחד מהם אומן ולא מיחו בידו שהרי הוחזק והיו העם נכנסים ויוצאים לקנות [ושחקו לא החזיק בדבר זה (י) יש להם בכל עת לעכב ולומר אין אנו יכולים לישן מקול הנכנסים והיוצאים שהזיק זה הוא כמו העשן והאבק שאין להם חזקה.

ה' (ב) (י) כופין (י) בני מבוי זה את זה שלא להושיב ביניהם לא חייט ולא בורסי ולא אחד מבעלי אומניות היה שם במבוי אחד מבני אומן ולא מיחו בו או שהיתה שם מרחץ או חנות או ריחים ובא חבירו ועשה מרחץ אחרת כנגדו או טחון אחרת כנגדו (י) אינו יכול למנעו ולומר לו אתה פוסק חיי ואפילו היה מבני מבוי אחר (י) אינם יכולין למנעו שהרי יש ביניהם אותה אומנות. הנה יורדים האומרים דני המלך או המנוי שאינו מפושט אפילו בני האי גונא יכולין למחות אלא דנעל האומנות אינו יכול למחות לומר אתה פוסק חיי. אבל גר ממדינה אחרת שבא לעשות

ציורים ומקורות י. שם נכנסים נפיל משכנים דין ה'. יא. שם נכנסים נפיל משכנים דין ה'. יב. כ"י טוף החלק הראשון נכנס שאר המוסקים. ד"מ י.

נתיבות המשפט

משפט הכהנים - חידושים

(ט) בני מבוי. שאינו מפושט. וזהו לרעת המחבר, אבל הרמ"א בסעיף א' חולק וס"ל דהני דינים הוא רק בחצר.

(י) יש להם בכל עת לעכב. אף דמהני החזקה לענין לעשות מלאכתו בביתו, מ"מ לענין למחות בהנכנסים ויוצאים אין להם חזקה. סמ"ע נקטין, והגהות אשר"י כתב דמהני חזקה. ש"ך [סק"ב].

(יא) כופין בני מבוי. כתב הסמ"ע [נקטין], לפרש דברי הרמב"ם [המובא בציונים אות י"א] והחולקים, אציע לפניך לשון הגמרא ב"ב כ"א [ע"ב]. כופין בני מבואות שלא להושיב ביניהם אחד מבעלי אומנות, ולשכניו אינו כופהו כו', אמר רב הונא בריה דרב יהושע פשיטא לי בר מתא אבר מתא אחריתי מצי מעכב, ואי שייך בכרגא דהכא לא מצי מעכב. בר מבואה אבר מבואה אחרינא מאי, תיקן, עכ"ל הגמרא. וקיי"ל בבניין דלא איפשטא קולא לנחב, ולא מצי מעכב אפילו אבר מבואה אחרינא. והמחבר שהוא דעת הרמב"ם ס"ל בסעיף א' דיכול לעכב במבוי שאינו מפושט ליעשות אומן משום ריבוי נכנסים, ומפרש רישא דברייתא דכופין בני מבוי שלא להושיב וכו', במבוי שאינו מפושט ובליכא אומן אחר, ומטעם ריבוי נכנסים, וסיפא דלשכניו אינו כופהו, מפרש, דלשכניו היינו שיש שם אומן אחר במבוי, דאז אין בני המבוי יכולין לעכב מטעם ריבוי נכנסים, כיון שכבר יש שם אומן אחר המרבה נכנסים, רק שהאומן רוצה לעכב מטעם פסוק חיות, ולזה אמר דלשכניו אינו כופהו, דאינו יכול לעכב משום פסוק חיות. ואמר רב הונא בריה דרב יהושע דאבר מתא אחריתי שאינו נותן כרגא ודאי מעכב משום פסוק חיות, ונותן כרגא דהוי כבן עיר אינו יכול לעכב לפי מה דפסקו לקולא בבניין דס"ל דרישא דברייתא דכופין בני מבוי, מייירי במבוי מפושט דלא שייך ריבוי נכנסים, ועל כרחך מייירי הרישא ביש שם אומן אחר ומטעם פסוק חיות. ועל כרחך אי אפשר לומר דמייירי כבן עיר אחרת, דבאינו נותן כרגא מעכב עליו כל העיר, ובכך אותה עיר ממש אי אפשר לאוקמי, דזה הוי שכינו לפי בעיא דרב הונא. ועל כרחך צ"ל דמייירי בנותן כרגא, והרי יש להם הוכחה דבכך עיר אחרת שנותן כרגא שייך פסוק חיות, וזהו דעת החולקים שהביא הרב בהג"ה שניה. וממילא לפי שיטתם, דמוקמי לרישא דברייתא במבוי מפושט, יש לומר דבמבוי שאינו מפושט, דבני המבוי יכולין לעכב מטעם ריבוי נכנסים אפילו כשיש שם אומן אחר, וזהו דעת הרב בהג"ה ראשונה. וזהו כלל דברייה, ועתה אפשר דברייהם כפירטות.

(יב) בני מבוי. היינו שאינו מפושט, ומטעם ריבוי הנכנסים. וזהו דעת הרמב"ם [המובא בציונים אות א'] דסעיף א'.

(יג) אינו יכול לעכב. כלומר, האומן אינו יכול לעכב מטעם פסוק חיות. ומ"ש ואפילו היה מבני מבוי אחר, הוא מוסב על זה, לומר דאפילו היה זה שרוצה לעמוד בצידו בן מבוי אחר, אינו יכול למחות בו מטעם פסוק חיות. [סמ"ע נקטין].

(יד) אינם יכולין. צ"ל ואינם בוי"ו, כלומר, וכן בני המבוי אינם יכולים למנעו מטעם ריבוי נכנסים, כיון שכבר יש שם ריבוי נכנסים מהאומן האחר. ועל זה חולק הרב בהג"ה, וס"ל דאפילו ביש שם אחר יכולין בני המבוי שאינו מפושט למחות מטעם דמרבה נכנסים, והברייתא דב"ב דקתני ולשכניו אינו

משפט האורים - ביאורים

[ב] כופין בני מבוי. עיין סמ"ע ס"ק ט"ו, ומ"ש הרמב"ם נפ"י משכנים [ה"ח] כלל מוחו, ללא דוקא קלמור וכו'. והוא דמק. ולפענ"ד נראה, דקמ"ל דאפילו נמקום שני העיר אינם יכולים למחות בידו כגון צימא דשוקא או ביש לו אשכא או צומטין יותר צול מנצולר כסעף ז', מ"מ יכול למחות שלא לעמוד בידו משום פסוק חיות, דדוקא בנן עיר שנותן כרגא כמותו אין בו משום פסוק חיות, ואפילו בנר מבואה אחרינא מיעבד ליה אי אית ביה משום פסוק חיות, אכל בנן עיר אחרת שאינו נותן מס לכלי עלמא אסור לעשות מנות בידו משום פסוק חיות.

והפ"י לא קשה ג"כ קושיית הרמב"ם [ב"ב כ"א ע"ב ד"ה בעין לדעת רש"י [שם ד"ה ואין] ותוספות [ד"ה פשיטא] דס"ל דאפילו יכול לעכב בנר מבואה אחרינא לפי מה דקיי"ל לקולא צנעא דרב הונא בריה דרב יהושע, א"כ רישא דברייתא דכופין בני מבוי שלא להושיב ביניהם, במאי מוקמה ליה, דלי בנר מתא אחריתי, כל העיר יכול לעכב עליו, ולכן דחקו עולם דמייירי בנותן כרגא להא, והביאו ג"כ בסמ"ע [שם]. ולפי מה שכתבתי יש לומר, דלעולם (ד)נותן כרגא חשיב כבן עיר ממש, והרישא מייירי בנן עיר אחרת שאינו נותן כרגא, ולא קשה דא"כ לעכב עליו כל העיר, ד"ל דקמ"ל דאפילו נמקום שני אינו יכול לעכב עליו כל העיר, כגון צימא דשוקא או ביש לו אשכא או צומטין שיש עובד לבני העיר להרבה פוסקים כמבואר לקמן סעיף (י) [ו']. ואפ"ה יכול למחות לו שיש צנעא בידו משום פסוק חיות, דבנן עיר אחרת שאינו נותן מס שייך פסוק חיות לכו"ע.

ועיין ש"ך ס"ק ג' שהקשה, מה קא מיעבד לרב הונא בריה דרב יהושע בנר מבואה אחרינא, מי גרע מנר מתא דשייך בכרגא דפשיטא ליה דאפילו יכול לעכב וכו'. וצ"ל [בחלק הראשון ד"ה וכתב הרמב"ם בפרק ו'] יישב זה, וכתב וז"ל, כיון דאין לו מבוי מיוחד כל מבוי ומבוי כמבוי דדיה הוא וכו'. וכוננו, דבשלמא בר מבוי מעיר זו יש לו מקום צמיו של לעשות אומנותו, משא"כ בן עיר אחרת שנותן כרגא, ואם יהיו יכולין למחות בו א"כ לעולם לא יהיה יכול לעשות אומנותו בשום חצר או מבוי שאינו מפושט, דנמקום שאין שם אומן אחר, משום הנכנסין, ונמקום שיש שם אומן אחר, משום פסוק חיות.

אמנם לפענ"ד נראה, דכונה הרמב"ם דבן עיר אחרת אינו יכול לעשות מנות כלל מנות אפילו צמיו (של) אחר או צמ"ר משום פסוק חיות של בן העיר, כיון שכן העיר כנר הוחזק נמקום זה על כן ראינו לבני העיר למחות ביד פוסקי חיותו. ולכן כתב הרמב"ם בלשון זה להם למנעו, דצמיו של שייך הלשון יכול למחות, שהוא צמיו יוכל למנעו מרשות שלו, משא"כ בדרשות שאינו שלו יש להם לבני העיר למנעו מרשותם שלא יפסקו חיותו של בן עירם שמסייע להם בנמם שנותן למושל בעד רשות המשא ומתן. וכן מדוקדק הלשון, דברייתא כנר, היה שם צמיו וכו', וכאן כתב סמ"ע, מנות כלל מנות משמע דיכול למנעו כלל מקום. וזהו ג"כ מה שאמר רב הונא בריה דרב יהושע דנר מתא אבר מתא אחריתי מצי מעכב, והיינו כנר הונא משום פסוק חיותו, ואפילו צמ"ר. אכל לענין אי הנותן כרגא מעיר אחרת רשאי להעמיד מנותו צמיו שיש שם מנות, היינו בלמחצית צמיו דרב הונא בריה דרב יהושע, אך לדין אין צ"מ, דאין קי"ל לקולא צנעא דרב הונא בריה דרב יהושע, וא"כ אפילו צמיו יוכל להעמיד. אך הא קלמ קשה, דפסקו לקולא צנעא דרב הונא בריה דרב יהושע מחמת שטענה צנעו והוא קולא לנחצ, דמ"ש מרפת בסימן קנ"ה סעיף ג' בריעה בחלונות דהיא צנעא דלא איפשטא ופסקו

אפילו כשנשאר בו עיר אחרת לעשות מנות אסור לעשות בידו חזקתו של בן עיר זו משום פסוק חיות

האיסור הנ"ל הוא אפילו לעשות מבוי אחר

ש"ע חו"מ סימן קנו סעיף ה'

חשוב לציון שיש ב' ענינים מעורבים בדברי המחבר: א', עיכוב הש- כנים מחמת הרעש של הנכנסים והיוצאים. ב', עיכוב בני האומנות מחמת הפסקת חיותם. דעת המחבר שאם יש כבר מאותה אומנות במבוי אינם יכולים לעכב על השני מחמת הרעש, והרמ"א פליג עליו בזה. ולגבי פסוק חיות, פסק המחבר כר"ה בריה דר"י וכו"ל, שאם הוא מבני העיר או משלם מס העיר אין בני האומנות יכולים לעכב עליו. ורמ"א פליג בפרט אחר, שאם אינו דר בעיר ורק נותן מס העיר יכולים לעכב עכ"פ שלא יפתח במבוי שלהם.

Note, the Shulchan Aruch is addressing two points simultaneously. One, the neighbors' right to object to the additional noise being caused by the opening of a business in their neighborhood. Second, their objections toward the infringement upon their livelihood.

If a mavoi [immediate neighborhood] already has a specific kind of establishment, the Shulchan Aruch rules they may not object to the opening of another similar establishment due to the increased noise. The Rema disagrees and rules that they may object.

Regarding competition, the Shulchan Aruch rules like the Gemara cited above that any city resident or taxpayer may compete anywhere in the city. Rema disagrees on one specific point, namely that residents of a specific mavoi can prevent a non-resident taxpayer from competing in their mavoi.

חושן משפט סימן קנו

קט

(טו) חנות בצד חנותו של זה או מרחץ בצד מרחצו של זה יש להם למנועו ואם היה נותן עמהם (טז) מנת המלך אינם יכולים למנועו. הגה יורדים האומרים דאפילו הכי אין לו רשות ליכנס למבוי שיש שם בני אומנותו דבעל האומנות יכול לעכב עליו שלא ליכנס למבוי שלו הואיל והוא מעיר אחרת אבל במבוי אחר אינו יכול למחות בו הואיל ונותן ממ (יז) ובני העיר יכולין למחות בכל ענין ויכולין לומר אין אנו יכולין לישן מקול הנכנסים אף על פי שיש להן כזר אחר אומנות. ואם לא נתן ממ עד עכשיו וזה (יח) לעסוק במלאכתו ולתת ממ י"ש אומרים דבר אומנותו יכול לעכב עליו עד שיסבור לו בית ויהיה כבני העיר. יורדים אומרים דלא מיקרי נתינת ממ כמה שנותן מנת המלך אלא עד שיתן ממ שלו למושל העיר האחת דשייך לגבול שלהן. יורדין חילוק כלל זה בין תלמיד חכם לאחר דאין חילוק אלא דכולין כמו שימצא בסמוך י"ש אומרים דאם בני העיר צריכין לתורמו אינן יכולין למחות בידו אף על פי שיש תלמיד חכם אחר צעיר דקנאת סופרים תרבה חכמה. יתלמיד חכם המביא סחורה לעיר חייבין למנוע לכל אדם למכור עד שהוא ימכור שלו יואי איכא גוים דמוצני דליכא רוחא לתלמיד חכם מותר כל אדם למכור ועיין ציורה דעה סימן רמ"ג. יבאדם שיש לו גוי מערופי"א יש מקומות שדנין שאסור לאחרים לירד לחיותו ולעסוק עם הגוי ההוא ויש מקומות שאין דנין ויש מחירין לישראל אחר ליתן לגוי ההוא להלוות לו ולעסוק עמו ולשמועה ליה ולפסקי מיניה דנכסי גוי הם כהפקר וכל הקודם זוכה ויש אומרים. יבאפילו ישראל שעושה מלאכה אצל גוי ורגיל בכך אסור לישראל אחר ליכנס שם ולהחיל המלאכה ואם רוצה לעשות גוערין בו מיהו אם עצר ועשה אין מוסיפין מידו ועיין לקמן סימן רל"ז. יבשיני בני אדם הדרים ביחד והאחד רוצה להחיל בהלוות הריבית לגוים אין חזירו יכול למחות בו והוא הדין בכל כיוצא בזה ועיין לקמן סימן רכ"ח סעיף י"ח.

ו יורוכלים המחזירים בעיירות אין בני המדינה יכולים לעכבן שתקנת עזרא היא שיהיו מחזירין כדי שיהיו הבשמים מצויין לבנות ישראל. הגה יולכן נראה לי דוקא מוכרי בשמים וכי הלי גווא אצל שאר דברים אין חילוק בין רוכל לאתר. (יט) אבל אינם קובעים מקום ויושבים בו אלא מדעת בני העיר ואם תלמיד חכם הוא קובע בכל מקום שירצה. הגה ביהוה הדין תלמודי חכמים.

ז יבסחורים שמביאים סחורתם למכור בתוך העיירות בני העיר מעכבים עליהם מלמכור על יד על יד כדרך חנונים ואם מכרו ביום השוק בלבד אין מונעים אותם והוא (כ) שימכרו בשוק אבל לא יחזרו על הפתחים אפילו ביום השוק ואם יש להן מלוה בעיר (כא) מוכרים כדי פרנסתם אפילו בלא יום השוק עד (כב) שיפרעו חובם וילכו להם. הגה יוכן לענין הלוואת ריבית לגוים יכולין לעכב צידן אצל אינן יכולין לעכב צידן אם צאים ציוס השוק ומלוים בריבית לבני עיירות המתקנים שם לצב צוק. יבאזא יש להם מלוה צעיר יכולין להלוות עד שישתכר כדי פרנסתו כדי שיגבה חובותיו. יבאם אומרים הא דבני העיר יכולין למחות בבני עיר אחרת היינו דוקא דליכא פסידא ללקוחות שמוכרין כאשר בני העיר וגם סחורתן אינה טובה יותר משל בני העיר אבל אם נותנין יותר בזול או שהיא (כג) יותר טובה שאו נהנין הלוקחין מהן אין מוכרי סחורות יכולין למחות ליובלד שיהיו הלוקחים ישראליים אבל בשביל גוים הנהנים לא ידוכשמיציאם סחורה אחרת שאין לבני העיר אף על פי דלא מחלי במקח ואינה יותר טובה אינן יכולין למחות. יבבני העיר שזכרו לישב מפני חשש סכנה אין בני הישוב יכולין לעכב צידן מלהרויח כשיעור חיותם עד שיעבור זמן וכפי מיעוט עסקן שנושאין ונותנין ישראלי בעול עם הקהל ואם שייכים במם העיר לא יכולין לעכב יוכן מי שצאו להוציא מן העיר שאין לו חוקת ישוב אין יכולין להוציא עד שיגבה חובותיו ויכול להרויח בכדי כך כדי חיובו יורדים אומרים הא דאינו צריך לתת ממ רק כפי עסקיו היינו כשאין רוצים להתיר לו הישוב אצל אם רוצים להתיר לו הישוב לגמרי צריך לתת ממ כפי אחד מבני העיר מיד או ילך לדרכו לחפש מי שחולק בזה. יבבני העיר שעוסקין בסחורה צעיר אחרת אינן צרשותן לכך אותן ליתן ממ (כד) כפי

ציורים ומקורות. יב. עור ספיף ו' והמגיד פ"ו משכנים ה"ח וזית ויוסף ריש החלק השני בשם ר"ב ב"א ע"ב ד"ה ואי ומוס' שם ד"ה ואי. ד"מ שם. יד. רמב"ם שם ד"ה בעי והבי' טוף החלק השני ד"ה אומרים ק. ד"מ שם. ובציורי שם"ו: מנחת הדשן כ"י שם"ז. טו. ב"י ריש החלק השני בשם רש"י שם ד"ה ואי שייך. ד"מ שם. טז. עור ספיף י"ג. יז. ספיף ו'. יח. ב"י החלק השלישי ד"ה וכתוב בשם הגאון אש"י ב"ב פ"ב סי' י"ב. ד"מ י"ג. יט. עור ספיף י"ד. כ. עור שם בשם הרמ"ה ב"ב פ"ב סי' ע"ב. כא. ספיף ו'. כב. כל זה ממדריס פרק לא יספור ב"ב סי' תקט"ו והגאון מייטות פ"ו דשכנים אות ח'. ד"מ י'. ועיין לקמן סימן שפ"ו סעיף ג' בהג"ה. כג. (הג"מ פ"ג בפ"ט) הגהות מרדכי פ"ק דב"מ סי' תמ"ה. כ"י מחודש א' בשם הרשב"א בחשבוה ח"ג סי' פ"ג. ד"מ שם. ועיין לקמן סימן שפ"ו סעיף ג' בהג"ה. כד. ספיף א'. כה. רבנו יוחנס נמס' ל"א ח"ו. ד"מ י"ג. כו. שם נמכרים פ"ו משכנים דין ט'. כז. עין ד"מ י"ג. כח. עור ספיף י"ג. כט. שם נמכרים פ"ו משכנים דין י'. ל. עור ספיף י"א והגאון מייטות פ"ו דשכנים אות י' ונ"י החלק השלישי ד"ה ומוס' שם ח"א ב"ב כ"ב ע"א ד"ה מעלה והר"ש שם פ"ב סי' י"ב. לא. עור שם (וב"י בשם ח"א) והר"ש. לב. הנא"ש שם וטור שם נ"י הלי ר"י מגאש ב"ב כ"א ע"ב. לג. רבנו יוחנס נמס' ל"א ח"ו והמ"מ כפ"ו משכנים ה"י. ד"מ י"א. לד. ב"י החלק השלישי ד"ה וכתוב עוד מדברי הפוסקים. ד"מ שם. לה. שם בב"י ד"ה כתב המרדכי בשם המדריס פרק לא יספור ב"ב סי' תקט"ו. ד"מ שם. לו. (רמב"ם ריב"א, הובא במרדכי שם. ד"מ שם. לו. מנחת הדשן כ"י שם"ז. ד"מ שם. לח. משנת רש"א ח"א סי' תפ"ד. ד"מ שם. לט. רש"א ה"ל ד"מ י"ב.

נתיבות המשפט

משפט הכהנים - חידושים

(טו) חנות בצד חנותו. לאו דוקא, דבן עיר אחרת שאינו נותן ממ יכול לעכב עליו כל העיר. סמ"ע [שם]. יבועיין ביאורים [סק"ב], דקמ"ל, שאפילו במקום שאינו יכול לעכב עליו כל העיר, באופנים המבוארים בסעיף ז' כגון ביומא דשוקא וכיוצא, אפ"ה יכול לעכב עליו מלישב בצידו משום פיסוק חיות, ואפילו במבוי שאינו שלו או ברשות הרבים.

(טז) מנת המלך אינם יכולים למנועו. כלומר אפילו לישב בצידו. ועל זה הביא הרב בהג"ה החולקין דסבירא להו דאפילו בנותן יכול לעכב עליו עכ"פ לישב בצידו.

(יז) ובני העיר יכולין. כלומר, כל אחד מבני העיר יכול למחות את חצירו או מבוי שאינו מפולש שלא לעשות אומנותו בהם משום ריבוי נכנסין, אבל במבוי מפולש ומכל שכן במבוי למבוי ודאי דאין שייך ריבוי נכנסין. סמ"ע [סק"ז].

(יח) לעסוק במלאכתו ולתת ממ. ומיירי כשאין בני העיר מוחין, ומ"מ הוא יכול לעכב. סמ"ע [סק"ח].

שלחן ערוך השלם >מהדורת פריעדמאן< - כד חו"מ ו (קלג - קפח) קארו, יוסף בן אפרים עמוד מס 549הודפס ע"י תכנת אוצר החכמ

הקיא °מדביק אדם תורה נביאים וכתובים באחד דברי ר"מ. ואש"כ דלי אפשר שלל יום לעמים נביאים וכתובים על המורה ומנגילה פרק במדא שמע לאסור להניח ה"מ שמי כריכות אצל כריכה אחת אינו נגלה:

ר' יהודה אמר תורה בפני עצמו. לא מפני [שמא] ימים זה על זה דהא נביאים ע"ג כתובים ומכונים ע"ג נביאים לא אשכחן דאסור אלא היינו טעמא שלא יראה הכל מורה או הכל נביאים וה"י טעמא דרבנן דאמרי כל אחד ואחד בפני עצמו כן פרי' וממה על מה סמכו להדיק הכל יחד דהא ק"ל ר"מ ור' יהודה הלכה כר' יהודה ומו הא ק"ל הלכה כדברים א"כ כהנמים היה לנו לפסוק: מנה ^א בין חומש וחומש ד' שישי ^ב [בין] ובתחלה מ"ב מעלה ומכיים במעלה. (פ') ואין לר"ך להניח אותם ד' שיעין* (אלה) [כ"י הסופ' לפני וי"כ שהיה ודוקא בין נביא לנביא דאסור טעמא שאם נא

לחומר חותך אצל בין חומש לחומש לא ^א וכן בין פרשה (פתוחה) לפרשה (סגורה) לר"ך להניח אש"כ דמסיים בקוף העמוד. פרי':

בב"ת מניח מחלתו וסופו כדי לגול עמוד ובשאר ספרים כדי לעשות היקף בחמתו ובסוף כדי לגול עמוד לחמתו הוא נגלל. ורבינו שמעון פירש דאם כלן יחד או (אין) נגללן ממחלתו לסופו כדי שיהא תורה מצפנים ונביאים וכתובים ממחוק. ואין לעשות עמוד מחמתו וכדי היקף בסופו:

פליק פירקא

לא יחפור פרק שני

הקב [דף י' ע"א] °לא יחפור אדם בו. [חוס'] בכל הני איכא זהו מילא ומשמע שצריך להחזיק [וכחוס' חוס'] ועמדה לצד ההקף] משום ממונה: ויחמה לר"י דהא אמרינן בגמ' כל מרע ומרע ^א קא מרפיה לארעאי ויש לומר דלי לאו משום ממונה לא היה לר"ך להחזיק ג' טפחים ופרי' דלפילו ר' יוסי מורה בכל הרמקום דמתי' לבד מהני דפליג בהדיא מדע מדלא פריך אהן דרישא לימא מהני דלא כרבי יוסי דפריך [למן] ג' טפחים ע"מ דכחולו מורה וכן כחב כרע ברוך ממגנא אצל רש"י וז"ל פ' למן מהני' דלא כרבי יוסי ואש"כ דהרבה מהני' דלא כר' יוסי מי יומא דגם זאת דלא כר' יוסי ופ' רבינו מאיר [דלפילו] מילא דלא קציעי יש להחזיק ג' טפחים מדתן נכרכת הכובץ וכן משמע מדפריך מהרשה חפוק ליה משום וזעיס חפוק ליה משום מילא אלא כיון [דלר"ך] להשקות אש"כ דלא קציעי מילא חזירי יש להחזיק:

בדריקין את הדפיעין בו. מ"מ מותר להעמין בזה חמין לשבת או משום שאין מוסיפין הכל [וא"ו משום שמשכרין את הקדירה. מ"י] או משום שמקלקלין את המגנאל והוא ליה מלתא דלא שכיחא ולא גורו ביה רבנן:

[דף י' ע"ב] [ה' מן המה דף י"ט ריקן איט ממעט חתול] ח"וין שפין ביתו לחבירו מיאל את הטומאה אם הטומאה באחד מהן. וחלון העשוי לשמש שיעורא כפותה טפה ובשיחמטע מטפה אפילו משחו אין מוצא את הטומאה ואם היא עשויה לאורה וצדי אדם שיעורו כסלע גירומית והיא כמקדח גדול שגלגלה שחור ויתר על קלע סהם ואינו ממחמט בכל שיהא אלא עד שלא יסאר רוס אנצעים על רוחב גודל. ומאור שלא נעשה ע"י אדם כגון חרדורו

והרמס או שהיט שיעורו כמלא אגרוף של ד"אצטעט שחור כדאש כל אדם. חישב עליו למאור שיעורו כמלא מקדח. להשמש שיעורו פוחה טפה ואם הוא חלון העשוי לאור שאינו ^א לאורה ולא להשמש אלא לאור לשמור זו גזית ופרדסים שיעורו כמלא מקדח צינני פירי' [חוס' ד"ה רואין כל שאינו יעטל] וכל דבר דחוי ליה א"י לא חוי ליה אף דלא מבטל ליה אינו ממעט חתול ודוקא למעט בעינן דמבטל ליה אפילו כלי חרס אצל [א] אם כלי חרס קוטה לגמרי כל החלון אש"כ דלא מבטל ליה חוץ בפני הטומאה ובלבד שלא יהא דבר המקבל טומאה וצריך שיוכל לעמוד שם בחלון בלא סמיכות דבר אחר ואם לאו אינו חוץ. מיהו מירוח בטיט אינו לר"ך וכן דלת

[המגיעה] [פ"א שהגיסה] וסמכתה בפתחה אם יוכלה הדלת לעמוד בפני עצמה טעור ואם לאו טמא ואפילו מפתח *שאינו מקבל טומאה וכלי עץ נמי העשוי לנחל לא בני ציטול [ע"כ חוס' דף י']:

[ומעמטע דלת חשוי מחלון חוץ בפני הטומאה כיון שטמא ע"י כלי אש"כ שאין מקבל טומאה ור' אלעזר פליג עליו בחספסא ואמר דטעור כיון שהפתח אינו מקבל טומאה. חוס' דף י']:

הגהות הב"ח

ו' ג"כ עתה: ז' ג"כ ע"י בפי הבית והעליה: ח' ג"כ ס"א אנטוין: ט' ג"כ לא: י' ג"כ השותפות: כ' ג"כ דין וזו מביא גם בהגהת מיימוני פ"ה מהלכות שנים: ל' ג"כ לחדר ראובן:

חדושי אנשי שם

המרדכי כמו שכתב מהר"י כ"ץ אצל גממילה דשם קאי אכאם את אחד אינו כאן וזה נא לבי' לתלוק דפסק מהר"ם דיכול לתלוק שלא מדעת האחד וע"י כתב המרדכי אצל דבר השי"ך ב' גוד או איגוד כלומר שאין זו כדי לתלוק לה ולזה כתב הרב משנ"ץ לא מסתבר שיהו רשאים לתלוק ואם חילוקי יכול למחות כשיצא גוד או איגוד פ' מאחר שאין זו כדי לתלוק לה ולזה אצל ה' פשיטא באם היה כאן והיה מתרעה לתלוק ושפיר היו חולקין אש"כ שאין זו כדי לתלוק והשתא לא קשה ספרים אפסריס דהא דכתב המרדכי שם בחר הכי דבפסריס שלטו שייך גוד או איגוד

קובץ מפרשים

א' ג"כ בו [נהגות מנ"י]: ב' נותן בין כו' שיטין וכן בין נביא לבבאי [נהגות מנ"י]: ג' אצל וכן בין פרישה לפרישה פתוחה [נהגות מנ"י]: ד' ג"כ דקא מחית [נהגות מנ"י]: ה' דלא צריך [נהגות מנ"י]: ו' צ"ל מים [נהגות מנ"י]: ז' ס"א החנויות [גמ']: ח' ירשכריו [נהגות מנ"י]: ט' צ"ל סירא [גמ']: י' כן הוא בחוס':

תלמוד בבלי - עזר והדר - כד בבא בתרא תלמוד בבלי עמוד מס 963הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

The Aviasaf prohibits competing in a fashion that puts the competitor out of business altogether, e.g. if one opens a shop at the opening of a dead-end street, potential clients will be very unlikely to discover the competition located within the street, thereby making his business unviable.

מרדכי ב"ב סימן תקטז

דעת האביאסף שאסור אפילו לבר מבוי לפתוח חנות באופן שמקפה פרנסת חבירו לגמרי. כגון שהמבוי סתום מג' צדדין, והשני בא לפתוח חנותו בראשו אצל הפתח ועי"ז הולקחים לא יכנסו כלל לתוך המבוי אצל חנות חבירו.

פתחי תשובה

טפי טובא מנידון דאביאסף, דהתם אף שיושב זה נגד זה הפתח, מ"מ אפשר שילכו הקונים גם להלאה ויקנו מהאחר, אבל בנידון דהמשאת בנימין מדהוה לגמרי, וקרוב לומר דבנידון זה גם הב"י מודה שיכול לעכב. ועיין בתשובת חתם סופר חלק חו"מ סי' קי"ח על דבר ב' דיינים שהיה להם פרנסה מאדון אומן אחד עושה ומבשל צוקר ליום טוב של פסח, שהם היו נותנים לו ההכשר, ועתה בא רב אחד והשתדל בצירוף אחד מן הדיינים הנ"ל אצל האדון האומן לדחות את האחר, ונשאל מה דינם של אלו. והאריך שם בדיון יורד לאומנות חבריו ובדין עני המהפך בחוררה, ובסוף התשובה הזכיר דברי אביאסף הנ"ל, דאע"ג דלא קיי"ל כרב הונא, היינו במבוי מפולש שיכולים הקונים לבא מצד אחר, אבל במבוי סתום כו'. וכתב דכן משמע מפירוש"י [ב"ב כ"א ע"ב] גבי שאני דגים דיהבי סיירא מסיים, אבל הכא מי שבא אצלך יקנה כו', משמע היכא שאינם באים כלל ופוסק חיותיה לגמרי כופין, דרב הונא מחשב גם זה לפיכך חיותיה, ולית הלכתא כוותיה דלא הוי פיסוק חיותיה אלא חולשת חיותיה, דהרי אפשר שיבואו גם אליו לטחון, אבל היכא דבאמת פוסק חיותיה לגמרי מדבר זה מטחינת רחיים, ופשוט אפילו יש לזה עוד אומנות אחרת או אפילו הוא עשיר גדול, אנו דנין על חיותא הלז דריחים, הוא נפסק לגמרי מכל וכל [נקצת בדומה לזה כתב הוא ז"ל בחלק אה"ע סי' קל"א שהבאתי בפ"ת לאה"ע סימן ע' סק"ב, ע"ש], הואיל והמבוי סתום, וזה יושב בראש המבוי ברחיים או תינוקות המשמיעים קול אשר כל העובר ישמע קול וילך לזה ולא להאחרון, נמצא פוסק חיותו לגמרי, בזה כופין כו'. ונידון שלפנינו לפי הנראה פסקיה להאי חיותיה לגמרי, שאי אפשר לומר השכר עצמך במקום אחר, כי לא נמצא כזה במקומו, והוא אחד ואין שני, ונפיק חיותיה מהאי מילתא לגמרי, ואפילו יהיה כהפקר, מ"מ לענין פוסק חיותא כי האי אין חילוק בין הפקר למשא ומתן. ולא רציתי

סעיף ה' ג. אינו יכול למנעו ולומר לו כו'. עיין בב"י [החלק השני] שכתב וז"ל, וכתוב במרדכי [ב"ב סי' תקט"ז], ומבוי הסתום משלשה צדדין רק בצד אחד יכנסו לו, ודר ראובן אצל סופו הסתום, ובא שמעון לדור כנגד הצד הפתוח שאין הגוי יכול לילך אם לא ילך תחילה לפני פתח שמעון, נראה דיכול לעכב עליו כדרב הונא [ב"ב כ"א ע"ב]. אביאסף. וכ"כ בהגהות מיימון פ"ו מהלכות שכנים [אות ח']. ונראה דאביאסף סבר דלא כרב הונא בריה דרב יהושע [שם] [דפשיטא ליה דלא כרב הונא, וא"כ לדין דקיי"ל כרב הונא בריה דרב יהושע לא מצי מעכב עליו, עכ"ל. ובטור דפוס דיהנפורט עם חידושי הגהות מהר"ח הביא על זה הגהת ד"מ [הגהות דו"פ אות ג'] שכתב וז"ל, ולע"ד נראה דגם רב הונא בריה דרב יהושע מודה בהאי דינא, (ד)כיון דשמעון יושב בפתח ולא היה שום אדם יכול לעבור לראובן אם לא ילך לפני פתחו של שמעון, וכ"כ במרדכי בהדיא שם, ומשמע דדוקא מכאן פסק שם כן דזה מיקרי שפיר פסק לחיותיה, ולא כשמעמיד החנות בצידו, ודוק, עכ"ל. גם בכנסת הגדולה בהגהות ב"י אות ט"ו, על מ"ש הב"י ונראה דאביאסף סובר דלא כרב הונא בריה דרב יהושע כו', כתב וז"ל, אבל מהר"ם איסרלס ז"ל בתשובה סי' (ט') נ"י, היסוד הראשון כתב דבברי היזקא בנידון המרדכי כו"ע מודו דהלכה כרב הונא. ובספר משאת בנימין סי' כ"ז כתב דהיכא דבא השני לדחות הראשון לגמרי ולבטל אותו ממחייתו כענין החנות והארינ"א שאין רשות אלא לאחד מבני העיר, ובא השני והשיג גבול הראשון ודוחה אותו לגמרי, כו"ע מודו דמצי מעכב אפילו אבר מבואה ידידה, וכ"כ שארית יוסף סי' י"ז. ואע"פ שרש"ל [בתשובה סי' ל"ו] לא כתב כן, אפשר דהיינו דוקא כשקנה הראשון הארינ"א לזמן קצוב, עכ"ל. והמעין בתשובת משאת בנימין שם יראה דלא מכח דברי אביאסף הנ"ל כתב כן, רק מסברא דנפשיה כתב לחלק בכך, וכפי הנראה נידון דמשאת בנימין ברי היזקא

שלחן ערוך השלם >מהדורת פריעדמאן< עמוד מס 175 כד חו"מ ו (קלג - קפח) קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Bais Yosef assumes that the Aviasaf follows the opinion of Rav Huna, and consequently is not to be considered Halacha. However, Rema, as well as several other achronim, rule that causing a competitor to go out of business is prohibited according to all opinions. According to the Chasam Sofer, this is true even if this person has several other businesses, or is very wealthy.

פתחי תשובה חו"מ סימן קנו סק"ג
הבית יוסף כתב שבדרי האביאסף הם אליבא דרב הונא ודלא כהלכתא. אולם הרמ"א בתשובה כתב שכה"ג שמקפח פרנסתו כו"ע מודו שאסור, וכע"ז כתבו עוד פוסקים. והחתם סופר הביא סמוכין לזה מהש"ס, ומחלק בין "חולשת חיותיה" שמותר, ו"פסיקת חיותיה" שאסור וע"ש שדגין על אומנות זו בפרט, ואין חילוק אם יש לו עוד אומנות אחרת או שהוא עשיר גדול.

שהיה נכתב זה בעתון מפורסם לשונא תורה ויראי ה' ויכול מע"כ לומר בפה מלא שהוא שקר וכזב משונאי תורה ודת ישראל. והנני ידירו מברכו שיתגדלו בניו לתורה וליראת שמים,

משה פיינשטיין

סימן לא

בענין יורד לאומנות חברו

י' אדר ראשון תשכ"ה.
לרב אחד,

הנני בדבר הסוג' שהיה בין ראובן עם שמעון ואמו לאה בענין יורד לאומנות חברו שראובן היה לו חנות של ספרים ותשמישי קדושה משנת תשי"ו ועתה שכר שמעון חנות סמוך לו ורצה ג"כ לפתוח חנות של ספרים ותשמישי קדושה, וכאשר בשכונתם אין באפשריות להחזיק שני חנויות של ספרים ותשמישי קדושה, וכן נתברר לי ע"י אנשים משם הידועים מזה, לכן יצא מאתי איך שיש בזה איסור של יורד לאומנות חברו ואסור לשמעות לפתוח חנות בשכונה זו לספרים ותשמישי קדושה, אבל ראובן צריך לשלם לשמעון מה ששילם כבר בעד החנות, וכן צריך לקבל החנות השכורה לו שעולה ע"ה דאלאר לחדש ושכר זה על משך שנה שמתוכם שייכת החנות לראובן והוא ישלם המותר לבעל החנות. וכמובן שאסור לשמעות למסד חנות לאחרים בין לקרוב בין לרחוק. ואם יש לו כבר שותף על מה שעשה עד עתה ג"כ הוא בדיון הוזה אף שלא היה בכאן לטעון ולא יוכל לבטל פסק דין זה. ודנתי בדיון זה אחרי שסמכו עלי ובאו בעצמם ברצון גופם הטוב לשמוע דין תורה וחיות דעתי ולקבל לציית מה שיצא מפי לדעתי.

משה פיינשטיין

ידירו,

סימן לב

חבורה שהחזיקה בשני חדרים במוסד לבית תפילה והועד רוצה להוציאם משם

ערי"ח מרחשון תשל"ח

מע"כ ידידי החשוב הרח"ג מחרי"ר דובער בוימגארטען שליט"א ר"מ בישיבת ביצנאס איירם. שלי וברכת כל הימים.

הנני בדבר החבורה בשם עזרא שעוסקים לקרב תלמידים ותלמידות לחבורים לתורה ומצוות אשר הוא דבר גדול, וזה עשר שנים אשר יש להם בית תפלה במוסד

היכל התורה בשני חדרים אחד לאנשים ואחד לנשים, והוא צורך גדול לזה לעבודה קדושה זו כמובן. וערי" רוצים תועד מהיכל התורה ליקח חדרים אלו מהתורה עזרא ולעשות שם דברים אחרים שהן חול, הנה יש בכאן שאלת איסור והיתר ושאלת זכות ממון. ודדאי כשהחזיקו עשר שנים הוא חוקה לקביעות שא"כ הוא ממילא מקום קבוע לחפלה ולשיעורי למד התורה ואסור לבטלו ולהשתמש שם עניני חול אף אם ג"כ הם דברים נחוצים, ומה שאכלו שם וגם למד שם עניני חול לא מסלק מקצת הקדושה בחששות וימי שבתות וימים טובים כיון שעל דעת כן נעשה מתחלה שבימי החול בשעות הקבועות ללמוד חול ולאכילה יהיה לחול ובשבתות וי"ט וגם באיזה שעות בחול יהיה לעניני קודש וביחוד לתפלה בשבתות וי"ט ואסור להצריך מקדושה לעניני חול אף קדושה שקלה קדושתה מביהכ"ג וביהמ"ד שאין עושין שם שום דבר חול, דהא עכ"פ קדוש הוא ואסור להוריד מקדש לחול.

וחכות ממון דדאי כיון שהחזיקו עשר שנים לעבודת חבורת עזרא והיה זה ברצון המנהלים דהיכל התורה לא רק שלא ימחו אלא שנתנו להם רשות לזה וקנו זה בקנין גמור בלא שום קביעות זמן, שאף במקום חול לא היו יכולין לחזור ולגרשם משם, ובפרט שכפי המשמעות בגין היכל התורה הוא שיעשו שם דברים כאלו לקרב בני ישראל לחורה ולמצוות שלא היה בנתינת הרשות למנהלי חבורת עזרא שום סינוי ממשותף היכל התורה, שלכן פשוט וברור שאין מנהלי היכל התורה רשאים לקחת בחורה מחבורת עזרא את שני החדרים שהחזיקו לתפלה וללמוד התורה החבורת עזרא. ובלא זה הא יראי השי"ת צריכין לעזור זה את זה בעבודתן לשם שמים ולא לסתור ומקח אני שישרה השלום בין יראי השי"ת הרצאים לעסוק בהרצאת תורה ויראת שמים בין בני הנעורים ותהיה הצלחה במעשיהם. ובזה אני גומר בברכת להרצאת תורה ויראת ה'

טורה

ידירו,

משה פיינשטיין

סימן לג

מורים שיש למנהל טענות עליהם ומסכים להשאירם עוד שנה אבל רוצה להתנות שבכך לא יהיה להם חזקה

כ"ו אייר תשל"א

לרב אחד,

הנני בדבר שלשה תלמידים בישיבת אשר המנהל אמר שיש לו טענות כנגדם ובשביל זה רצה להתנות

אגרות משה - ז (אה"ע ד, חו"מ ב) פיינשטיין, משה בן דוד עמוד מס 243 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Rav Moshe Feinstein invokes the Aviasaf to prohibit a competitor from conducting business if it makes the original business impracticable. In his case, he advocated a compromise, requiring the original business-owner to reimburse the expenses of the competition.

אנ"מ חו"מ ח"ב סימן לא
הגר"מ פיינשטיין הכריע שבמקום שנוגע לפיסק חיות לגמרי יש בזה איסור אפילו לבר מתא. רק עשה פשרה שצריך להחזיר לשני את הוצאותיה.

כ. מיתלך דרנא ס.ס.
רמב"ם שם [הלכות ו] ומבואר
הסוד [עמוד ז']

כ. רמב"ם שם בפנים כ"ב
[הלכות ג] מהלך דשקל
דור [ס] ספסול למקטל
להסוף מלמד דאקרייה
לתלמידיו מחמה את זכר
עמלק [זכריה סה, יט]
[במקום] דכתיב ארור
עושה מלאכה רמיה,
[בגמרא] שם ע"ב:
ד. כרד דימי דקנאה
סופרים מרבה חכמה,
שם ע"א [רמב"ם שם פ"ב
סימן טז]:

כה. גס זה כרד דימי
דשנמא כיון דעל על,
שם [רמב"ם שם סימן טז]:
כו. משנה קידושין דף
פ"ב ע"א:

כז. גמרא שם:
כ. רמב"ם בפנים כ"ב
הכלות אסורי ביאה
[הלכות ז]: טור א"ע סימן
כ. עמוד רע וכן משמע
ברמב"ם מלמד מרה, דף
וכרדי אלעזר שם
ודמפרש שם בגמרא
ובירושלמי [גס פ"ד
הלכה א] משום דלענין
לן בגמרא אלביה:

כח. שם במשנה:
כח. גמרא שם:
כט. משנה בגמרא דף
כ"ב ע"ב ודמפרש שם
בגמרא ריש דף כ"א:
ל. מיתלך דרנא יוסף שם
ע"ב:

ציונים לרמב"א עם ציונים מהש"ך

א. גימורק יוסף פרק לא
יחפור [בגמרא ג, כ ד"ה]
לא ממשיך, כס ענין דרנא
יונה שם כ, א ד"ה [ואמר]:
ד. הגהות מיימניות פרק
ב' [ההלכות תורה] [אמר ג]
וחספות [בגמרא כח, א
ד"ה סך] ורבינו ירוחם [נמי
כ מ"א, ח, א]:
ה. שם בגימורק יוסף:
ו. מרדכי פרק האומנין
[בגמרא מ"א רמז שגג]
מחורשו [דמלך פ"א הלכה
ג]:

ז. סעיף ד':
ח. סעיף א. בהגה:

הגהות והערות

ט. מהדורת אמ"ר מג"ח
הטעם "יוסף", אך בגמרא
שם אינו מוצא לרדא מי
שקל ספסול למקטל, דור
או יוסף. אמנם ענין יוסף
שם מוכר "ולפי שדור שמו
ובי' להבי' היה רואה
למקטלה":

שלחן ערוך השלם >מהדורת פריעדמאן< עמוד מס 280 יז י"ד ח (רג - רסט) קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

(ה) בפחות מזה חייבים. דהא דלמרו בגמרא [בגמרא כח, א] סך התינוקות עשרים וחמשה, היינו לענין שלשן הזה אין לרץ להושיב
אחר לסייע לו: (ו) שמדקדק יותר. דשנמא כיון דעל על [בגמרא כח, א] פירוש, ולא יפסקו ממנו: (ז) שמביאים בנייהם.
ברמב"ם [אסורי ביאה כ, ג] קיים הטעם הזה, וממשיכים עמהם. ומשמע דלא מהני כאן אס' יש לה בעל צעיר אלא אס' כן הוא דר עמה
באותו בית דלא אין אסור יחוד. [ו] ורבים מקשים מאי שנא מאיש דמהני אס' יש לו אשה צעיר כמו שכתוב בסמוך [סעיף כ]. ונראה לי
שהמילוק הוא מטעם זה, דכאש
מהני אס' יש לו אשה צעיר ויש לו
פת בסוף, ועל כן אס' ילדינו
ההירוד יכול לבוא אלא אסורו
כדלשון בספר מניחת האשה
[מנחות כה, א] גבי רנא שיש ציט
המדרש ונראה מומא אלמנת אבי
ונמגלה זרועה, והלך רנא לציטו
ותבע את אסורו, מה שאין כן בנאשה
לא שייך לומר כן דמלך לציט שאישה
שם, כי אין דרך נשים בך למצוה
צעלית למשמש, ועל כן יש לחוש
שנא יודמן אלא רוק שנייה בנו
ללמוד אלא נמא ששניה אין להם
פת בסוף ויצאו לדי יחוד על ידי
זה, כן נראה לי טעם נכון:

(ט) לסייעו בלימודם: הגה [כד] א' ואפילו שכרו הקהל מלמד
לכל תינוקות קמס הוא מושיב אחר לסייע צערו והס' יתנו לו
שכרו. [כד] ד' יש אומרים דאס' אין צעיר עשרים וחמשה
תינוקות יא' אין צני העיר חייבים לשכור להם מלמד [כד] [ג] ויש
אומרים [ט] דלפילו [ד] בפחות מזה חייבים: היו יותר
מארכעים מעמרים שנים:

פז מוליכין הקטן מלמד למלמד אחר שהוא מהיר ממנו בין במקרא בין בדקדוק
במה דברים אמורים כשהיו שנים בעיר אחת ואין נהר מפסיק ביניהם אבל מעיר
לעיר או מצד הנהר לצדו באותה העיר אין מוליכים אותו אלא אם כן היה גשר בנין
בריא שאינו ראוי ליפול מהרה:

יז מלמד תינוקות שמינה התינוקות יוצא [כח] או שעושה מלאכה אחרת עמהם
[כט] או שמתרשל בתלמודו הרי זה בכלל ארור עושה מלאכה ה' רמיה [ירמיהו מח, י]
לפיכך אין להושיב מלמד אלא בעל יראה מהיר לקרוא ולדקדק: הגה [כז] א' ואין למלמד
לנעור צלילה יותר מדאי שלא יהיה על ציוס ללמד וכן [ט] לא ימנעו או לעזור במלמד ומשמע או
לאכול ולשמות יותר מדאי כי כל אלו הדברים גורמים שלא יוכל ללמוד היטב [לח] וכל המשנה ידו על
התחממה ומסקלן ליה ושאר דיני מלמד ענין נחשן משפט סימן של"ד [י] ושל"ה [ט]:

יח אם יש כאן מלמד שמלמד לתינוקות ובא אחר טוב ממנו [י] מסלקין הראשון מפני השני:
יט אם יש כאן שני מלמדים האחד קורא הרבה ואינו מדקדק עמהם להבינם על נכון והאחר אינו קורא כל כך
אלא שמדקדק עמהם להבינם לוקחים אותו [י] שמדקדק יותר:

כ אם מי שאין לו אשה לא ילמד תינוקות [י] מפני שאמותיהם מביאות בניהם [י] ואין המלמד צריך שתהיה אשתו
שריה עמו בבית הספר אלא היא בביתה והוא מלמד במקומו:

כא לא תלמד [י] אשה תינוקות [י] מפני אביהם [ז] שמביאים בניהם:
כב אחד מבני החצר או מבני מבוי שביקש ליעשות מלמד תינוקות יג אין שכניו יכולים למחות בידו [ז] וכן
מלמד תינוקות שבא חבירו ופתח בית למלד תינוקות בצדו כדי שיבואו לו תינוקות אחרים או כדי שיבואו
התינוקות שאצל זה לזה אין יכולים למחות בידו שנאמר [ישעיהו מב, כא] ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאריר:

ערך להם למהרי"ק

סוף סעיף טו [לסייעו בלימודם]. אפילו שכרו הקהל מלמד קמס לכל התינוקות, יכולין להשיב אחר לסייע לו והס' נותנים לו שכרו: סוף סעיף יז [א"א בעל יראה]. ענין עור
אורח חיים סימן תקע"א [סעיף ג] והשן משפט סוף סימן של"ז:

ביאור הגר"א

[כד] [נהגו] ואפילו כו'. זהו שכתוב [בגמרא שם] ומסייעין כו': [כח] יש
אומרים כו'. תוספות שם ד"ה סך כו', וכשיטתם פירש הרא"ש הנוכח לעיל
[סיק כג] דמה שכתוב [בגמרא שם] עשרים וחמשה היינו מכאן ואילך עד ארבעים:
[כז] ויש אומרים כו'. נמוקי יוסף [שם] וכשיטתו דמה שכתוב [בגמרא שם] עשרים
וחמשה היינו עד עשרים וחמשה, כנוכח לעיל [סיק כג]: [כז] [נפיק יין] פליט
כו'. בבא בתרא ח' ד' רב כו': [כח] או שעושה כו'. כמו שכתוב בתוספתא
[בבא מציעא פ"ד הלכה ז] הביאה הרי"ף [ג], אן ורא"ש [סימן מ] בפרק ה' דבבא
מציעא, המושיב כו'. וענין בחור"מ סימן קע"ז סעיף י', וכל שכן במלאכת שמים.
וענין מה שכתבתי למטה [סיק ל]: [כט] או שמתרשל כו'. בבא בתרא כ"א
[ע"ב] וענין תוספות שם [ע"א] ד"ה [סך]. פירש ר"ח כו': [ל] [נהגו] ואין
למלמד כו'. ותוספתא דבבא מציעא [פ"ח הלכה ב] הביאה הרי"ף [ג], בן והרא"ש

פתחי תשובה

(ח) דאפילו בפחות. ענין בתשובת אמונת שמואל סימן כ"ו שהכריע בסברא
הראשונה, אך כתב דנראה לו דשיעור עשרים וחמשה תינוקות לא היה שייך
רק בדורות התלמוד, מה שאין כן בדורות הללו שנתמעטו הלבבות ואי אפשר
למלמד אחד בסך עשרים וחמשה, והלואי שיצא ידי חובתו בסך עשר, וכל שכן
שנים עשר פשיטא דהוי בדורותינו כעשרים וחמשה בזמן התלמוד. ולכן הורה
בישוב אחד שהיו בו ששה בעלי בתים ויש להם כעשרה או שנים עשר נערים
ואינם רוצים לשכור להם מלמד ירכולים לכוף זה את זה, ע"ש: (ט) א
יתננה. ענין בשעיר תשובה באור"ח סימן [תקע"א] [תקע"א] שכתב בשם ברכי

יוסף [שם אות ב] דאף למי שמחמיר בתלמיד חכם שחטא שיתננה כמו שכתב האר"י ד"ל [שער רוח הקודש דרוש ג' בענין כונת התענית ד"ה גס ענין] ומהר"ט חלק
(א) [ב] [אורח] סימן ח' נד"ה ועל, מכל מקום אין להחמיר במלמדי תינוקות דחשיב טובא, וגם גדול את הרכיב, ע"ש: (י) מסלקין הראשון. כתב בספר בני
חיי [אות א], נראה לדקדק מכאן שאף שכבר היה מלמד, כשבא אחר שלומד טוב ממנו מסלקין הראשון. אבל גבי אחד קורא הרבה בסעיף שאחר זה, דכתב
שלוהקין למי שמדקדק יותר, משמע דאם כבר לקחוהו לא מסלקין יתיה, ע"ש. וענין היטב בתשובות רדב"ז [החדשות נח"א] סימן רפ"ה:

One may open a Torah center for children even if there is another one in the immediate vicinity. This applies to the rabbinate as well, and one may offer rabbinical services even if it will diminish the livelihood of the current rabbi. Pischai Teshuva cites the Chasam Sofer who prohibits infringing upon the rabbi's livelihood if he was hired by the community.

י"ד סימן רמה סעיף כ"ב, פ"ת סק"י

מותר לפתוח ישיבה לתינוקות אצל ישיבתו של אחר ואינו יכול למחות בידו. וכן הדין בגונג לרב המוסר שיעורים אע"פ שעי"ו מקפה פרנסתו במקצת. וע' פ"ת שהחת"ס אסר לקפה שכר הרב אם הקהל קבלוהו עליהם לרב והוא חלק משכירותו.

רמו א. לשון הרמזים
צפרק א' מהלכות חלמוד
תורה והלכה ט'
ג. מהלך דרבי אלעזר ברי
שמעון, צנא מלעזא דף
פ"ד ע"ב:

ציונים דרמ"א עם ציונים מהרש"ך

ט. תשובת מהר"י וריל
סימן קנ"א ומהר"א
בפסקיו [מרומת הדש ח"ב]
סימן קכ"ח [מהר"ר דוד
שפינק, הוצא שם סימן קמ]
ע"ש תשובת הגדולים:
י. מהר"ק סוף שורש
[ק"ע] [קסט]:
יב. שם, ומהר"ד כהן
בתשובה כ"ב [צמ יח
מדר ט]:
יג. ריב"ש סימן רע"א
[מדר"ה שנים, ודלמור רבי
יהושע בן פרחיה במנחות
קט, כ]:
יד. רמב"ם פרק א'
מהלכות מלכים [הלכה ז]:
הנהגות מיימיות שם א"ת כ:
יז. כל בו [נש"מ דף ק'
פ"א בשם שאלה, והוא בש"ס
הרשב"א ח"ה סימן רפג]:
טו. שם בריב"ש:

הנהגות והערות

יא. מוקד ממהדורות וילנא
מרי"ל, וכ"ה במתח סופר
שם:
יב. נוסף ממהדורות וילנא
מרי"ל:
יג. במימין כל לא איירי בענין
אם הן קודם לקבל משרת
הרמנו, ודבריו שם אין להם
שיטות למנן אברהם לעיל,
וכמו שהוצא בפמחי משוה
ס"ק יא, ע"ש:
רמו א. סתרת זו נוספה
ברוב הדפוסים ממהדורות
שלוניקי ש"ס:

יד יב"ד חכם אחר כו'. אפילו חכם הראשון זקן ממנו, כן משמע
בפסקי מהר"א [מרומת הדש ח"ב סימן קמ] וכן כחוב דרבי משה
[וא"ת י]: **טו אפילו מקפח קצת**. כגון צשכר חופות וקידושין,
וכן כחוב בפסקי מהר"א [מרומת הדש] שם ח"ל, ואי משום דיש
קפות פרנסה בדבר מחמת הפרס
שחפול לרס המנהיגים מגיטין
וחלילה והשבעת נשים ושכר צרכת
אירוסין ונשואין וכהאי גוונא כמה
טעדיק, על קצול פרס זה אנו צושים,

אם צא חכם אכסנאי לעיר אין לו לקפח שכר הרצ הדך שם לעשות חופות וקידושין ולטול השכר הצא מהם הואיל והוא פרס הרצ הדך שם
[ח] אצל מותר (ב) לעשות החופה ולתם השכר לרצ הקצוב (ב) וכן מותר לו לדון בין שני צעלי דיין שצביר הבאים לפניו לדון דלמלא הרצ
שצביר אין ממונע להם [ל"ח ט] אצל אין לו להורות איסור והיתר או לדרוש לנהוג שררה צאמריה דחציה. [ל"ח ט] מי שהחזיק לרצ צביר אפילו
החזיק בעצמו צאמריה שררה אין להורידו מגדולתו אף על פי שצא לשם אחר גדול ממנו. [ל"ח ט] ואפילו צנו וצן צנו לעולם קודמים לאחרים
כל זמן שממלאים מקום אצמיהם ציראה והם חכמים קלם. (ז) ובמקום שיש מנהג לקבל רצ על זמן קצוב או שמנהג לבחור צמי שירלו הרשות
צידם [ל"ט ט] אצל כל שקצול הקהל עליהם [ב] וכל שכן אם עשו (ז) צרון השררה אין לשום גדול צעולם להשמר עליו ולהורידו:

הלכות תלמוד תורה

סימן רמו

שחייב כל אדם בתלמוד תורה והיאך לומדים בשכר, ובו כ"ו סעיפים:

א. כל איש ישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין שלם בגופו י בין בעל יסורים [ב] בין בחור בין
ערך דאם דמהרי"ק ש
הוא הסימן ועיין דיני מלמד חסן משפט סימן של"ד [סעיף ד ובעדך להם שם וסימן] ש"ה: בשיש ציטול מורה מחמת חסרון ספרים חייב אדם להשאל, ואם יפחתו משלם
השאל הפסח ור"ך לתם משכין על זה, עיין משוהם הרא"ש סוף כלל ז"א:

ביאור הגר"א

כל שהוא בקרב ישראל בנו עומד תחתיו. ובתוספתא דשקלים [פ"ב הלכה טו]
שכל הקודם בנחלה קודם לשררה ובלבד שיהיה (מקום) [וכמנהג] אבותיו. וכן
בפרק י"ב דתוכות (ק"ג ז') שמעון בני חכם, גמליאל כו', צריכא למימר כו'.
והוא שכתב (הרמ"א) כל זמן כו': [ל"ט אב"ב כ"ז כו'. כמו שכתוב בפרק ד'
דברכות (כ"ח א') מעלין בקדש כו' מאן דלבש מדא כו', ובפרק קמא דסנהדרין
(ה' ז') משום כבודו דרבה בר חנא א"ע שרב גדול ממנו, כיון שירד רבה בר
חנא קודם לו לבבל: [מ] וכן שכן א"ע עשו כו'. כמו שכתוב בסנהדרין שם
(עמוד א') הדכא שבט כו', ופירש רש"י [שם ד"ה שרודים] שהיה לו הרמנא ממלך
פרס, לפיכך הוא גדול מהנשיא שבארץ ישראל. ועיין רש"י בהוריות י"א ב'
ד"ה א"ל הרי כו'. ועיין חו"מ סוף סימן ג' [בנהג]:

רמו [א] [נפיע אן כ"ז בין כו'. פרק ג' דיומא (ל"ה ז') תנו רבנן עני
כו': [ב] בין בחור כו'. כמו שכתוב בפרק ט' דשבת (פ"ג ז') לעולם
לא ימנע [אדם] את עצמו כו'. ועיין לעיל סימן רמ"ה סעיף ה', ועיין לקמן
סעיף ג':

פתחי תשובה

(יא) **מקפח קצת פרנסתו**. [עיין באר היטב [ס"ק יב]. ועיין בתשובות חתם סופר
[ויר"ד] סימן ר"ל דאין אלו הדברים נאמרים אלא בימיהם שלא קיבלו הרב
(כפועל) [כפועל] (כ"א), אלא כל תלמיד חכם הנהיג בני עירו כו', אבל בזמן הזה
שמקבלים רב ועוקר דירתו וכלאן וקוצבים שכירתו כפועל, ובתוך הקצבה
היא שכרו מחופות וגטיין וכדומה, אם כן הוא אינו נוטל פרס שלא כדין כלל,
אולי הקהלות פעלו און שהטילו פרנסת הרב על אלו היחידים, ואין בושה כאן
על נטילת פרס זה אם יטלנו בדרך כבוד. וכבר זכר זה הרב בכל רוחיו ועבדיא
דאחי בגבולו, אסור לשום אדם לקפח פרנסתו בזה, והרי זה כגזול ממש, ע"ש
באור:] (יב) **לעשות החופה ולתת**. עיין בתשובות נודע ביהודה תניינא

חלק אהע"ו סימן פ"ג שכתב דכבר נהגו הרבנים סלטל בעצמם, ומצד המנהג אין אחר יכול לסדר אף שיתנו השכר לרב הקבוע. וכל זה אם הרב היה שם,
אבל כיון שהמתנינו עד בא השמש ולא בא, אין להשיגו על כבוד הרב בזה במקום שהוא עשה שלא כהוגן שלא בא בזמנו וגם לא שלח אחר בחריקאו, והרב
שרוצה לענוש החכם אכסנאי שסידר קדושין אחר שהמתנינו עליו ולא בא, ראוי הוא לענוש על שרוצה לענוש שלא כדת, ע"ש: (יג) **ברצון השררה**. עיין
בחו"מ סימן (ב') [ג] [סעיף ד בהגה] ועיין באורים ותומים שם [אורים ס"ק יג] שצוה ככרוביא על הרבנים שעושים בלי רשות הצבור, ע"ש:

גליון מהרש"א

כי אם מי שילצה צו האדם המנוי, משוהם דברי ריבונות סימן קט"ו, ועיין שם שעמד
אחר לדרוש הוא פגיעה כבודו. עיין משוהם שער אפרים סימן ס"ד בני שרש
דרשות של דופי, דמכל מקום אין מנדין אדם אלא לא המרו צו הצית דין:
רמו [א] [ש"ע פניא אן כ"ז איש ישראל חייב בתלמוד תורה. ולא אלו
מואל ללמוד צעיר, או שאלו נמקומו ספרים ורואה לילך לרצ נמקום אחר,
ואציו ואמו מנעטעין בפירודו ומותין צו, אין לר"ך לשמוע להם, משוהם מ"ס ריט
חלק י"ד סימן מ"ט:

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> עמוד מס 281 י"ז י"ד ח (רג - רסט) קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ז.

יש עוד מומדת בצטחון, כי על הצועה שורח רוח קדש ומחלוק
עמו רוח עוז המצטרו כי אמנם יעזרבו ד', וכמו שאמר דוד המלך ע"ה
אם תחנה עלי מחנה לא יירא לצי אם תקום עלי מלחמה וגו', וזה ענין
מתחלק לפי מעלת הצועה ורצ קדשו.

פרק ג

א.

חובות המוסריות כמה לפעמים גוף אחד עם פסקי ההלכה,
וההלכה היא המכרעת את האסור ואת המותר של תורת המוסר. כידע,
אמרו צ"צ כ"א צ' דצמלמדי תיטוקות אין טענה של פסקת לחיותי, הרי
שיש צעיר מלמדים מתפרנסים מעמלם ולפתאום באו מלמדים אחרים
מעיר אחרת, וכעצב בני אדם אינם שצעים רגון מהישנות, קפלו כלם על
האורחים החדשים ומלמדי העיר נזקו.

המקופחים פשעו שנחתם בלצם על הרודפים החדשים, ומשנחת הלצ
ילאו לבקש עליהם תואנות מומים ועלילות, ולמדו לשונם דצר רע עליהם,
ומרעה אל רעה ילאו להוליא דצח שוא ולעורר רחמי בני העיר נגד
האכזריות של הצאים החדשים, עד שהוסיפו בקטעות ומריצות ולעתים
צוקמים צהם נקמות כאשר תמלא ידם.

הנה כל מעשיהם היו מנוקים מכל חטא ואון לוא היתה ההלכה
כמותם שיכולים לעכצ על החדשים, והחדשים היו החועאים צנפשותם
למרות נגד ההלכה שנאמרה למשה רצנו ע"ה צסיני, אין כאן איסור
מחלוקת ולא איסור לשון הרע ולא שנאת חנם, ויש כאן מלחמת מלוא
לבעמיד הדת על תלכ.

אצל עכשו שההלכה הכריעה דקנחת סופרים תרצה חכמה, ויסוד
הזה נעלה מחיותא דאנשים פרעיים, הנה האורחים הצאים עשו ההלכה

Because Halacha allows infringement in the case of Torah centers for children, one who objects and tries to prevent their success is himself going against Halacha.

Chazon Ish cites this as a general example to demonstrate that before taking a side in any issue one must first establish who is acting in accordance with Halacha.

חזו"א אמונה ובטחון פרק ג'
היות ועל פי דין מותר לפתוח ישיבה אפילו יפסק חיותם של הנהלת ישיבה אחרת, א"כ מי שבא
לעכב על השני הרי"ו עושה שלא כדין. וכן בכל דבר צריכים ראשית לקבוע הצדק על פי הדין,
ורק אחרי זה אפשר לשקול בהנהגת המדות איך להתנהג.

והקמים כנגדם שופכים דם נקיים, וכששונאים אותם כלב עוזרים על לא השנא אחיך, כשמדברים עליהם רע עוזרים על איסור לה"ר, כשמקהילים קהלות לקטעות עוזרים על לא תהי' כקרת, כשנוקמים זהם זהם בעדור בטבע עוזרים משום לא תקום.

וכשאמרו צגמ' צ"צ שם זמודה ר"ה צמקרי דרדקי דלא מאי מעכב נכללה בהלכה זו הרבה הלכות מוסריות אשר תפגשה מתולדות ההלכה.

ב.

מחובות המוסריות שישתדל האדם לטעת בלבבו את העיקר הגדול הזה, שבכל מקרה אשר הוא נפגש עם רעהו לריך לשקול צפלים ההלכה לדעת מי הוא הרודף ונוי הוא הנרדף, והלא לימוד המוסר מנחיל אהבה וחמלה להנרדף, וחמת מרירות להרודף, ומה נוראה היא המכשלה ורצת הפוקה להיות מן המחליפים את הרודף לנרדף ואת הנרדף לרודף, ואשר לדעת אמתתו אין מקום זולת בספרי הפוסקים אשר מסרו לנו מלוקי תבל רבותנו ז"ל.

ג.

ומי שלא הוקצע לבבו היסוד הזה, לא יועילנו רצ לקחו ואמץ שקידתו לקנות מדות מתוקנות, כי בהפגשו בתעלומות עם רעהו צטח יחרץ משפטו כנטייתו הטבעית, ואף אם הן מתוקנות לא יתאימו לעתים קרובות עם ההלכה השמימית, ואם יסוד משפטו יהי' מעוות, כל תולדותיו תתחייבה להיות ילדי זרים וחצר משחיתים, הוי' כי יזעק מקרי דרדקי דצמתא לפניו ית' הילגלי מרודפי כי אמנו וגו', ומן השמים צת קול תענהו, הוי' על עושים מעשי זמרי ומצקשים שכר כפונחם, הלא אתה הוא הרודף, הלא אתה הוא שאינך נושא פנים לתורה, הלא כתצתי בחורתי דמקרי דרדקי לא מאי לעכב.

היה מתנה ממש שיתנו לו ההוצאות בעד ההסתלקות היה זה כהתנו בטעות, דודאי אפשר דלא עמד לזה מתחלה אלא כמו שהיו סבורין דהוא הפסד ורק משמיא רחימו עליה ועיין בב"ק דף קט"ז בירד להציל את של חברו השהו יותר ע"מ שיתן לו דמי שלו ועלה שלו מאליו דפשיט רב משמיא רחימו עליה והוא אף כשלא נעשה הפקר דהא מדמי בגמרא לעובדא דרב ספרא שלא היה הפקר עיין בגימקי יוסף שם, וכן משמע מלשון הרמ"א סימן רס"ד סעיף ג' שכתב מיהו הוא הפקר, ורי משמע דהדין דחייב ליתן לו דמי שלו היה זה אף שלא היה הפקר, ולכן גם בעובדא זו היה לן לחייבם ליתן לו הוצאותיו אם היו מתנים אף שאח"כ הצליח שם באופן שלא היו מתנים אם היו יודעין משום שאדרכה טובה היה לו זה, מטעם דמשמיא הוא דרחימו עליה אח"כ ואינו טעות.

אבל מכיון שתביעתו הוא רק מהמנהל שאמר לו שהבע"ב הבטיחו ליתן לו ושיקר בו, שלשון ערבות לא היה בזה וכל תביעתו הוא רק מצד מזיק דגרמי שלהוציא ממון בשביל זה צריך שיהיה ברי היקא שזה הוא לכל היותר רק ספק, שלכן אף שהיה לנו אפשר מצד האיסור לשקר ולגרום הויזק אם היה ודאי כדברי המורה התובע, לא שייך לחייבו שבועה להמנהל שמכחישו כדכתבתי, וממילא אין אנו יכולין לחייבו להמנהל כלום.

ואם העובדא היא שמקום החדש שנסע לשם הבטיחו לו לפי טענת המורה שאמר לו המנהל ממקום החדש שישלמו לו עבור העברת חפציו, הרי ג"כ מה שהתחייבו מחייבין לקיים אפילו בלא קנין שגב זה הוא מהשכירות וכמו שנתחייבו בשכירותו כפ"מ שהתנו כ"כ נתחייבו בדמי העברת החפצים. אבל הוא רק כשהמנהל אמר לו שתיכף כשפסקו השכירות היה זה לבד מהוצאת העברת חפציו, ומה שלא אמרו בעצמם הוא משום שסמכו על מה שאמרו להמנהל שיאמר לו, אבל אם מתחלה פסקו עמו רק דמי השכירות ואח"כ אמר שרוצה שישלמו לו דמי העברת חפציו ואמר לו המנהל שדבר עם הבע"ב והבטיחו שיתנו, בעי קנין דהא כל זמן שלא חזר בו הרי הוא מחייב לפי מה שפסקו עמו לבא לשם על הוצאות עצמו, ודאי לא חזר בו לומר שאם לא יתנו לו על ההוצאות תחר בו מהתחייבותו להיות מורה אצלם אלא שבקש שיתנו לו גם ההוצאות שאף אם הסכימו ליתן היה צריך קנין שלא שייך זה שוב להשכירות אלא כמתנה בעלמא.

וממילא אף אם המנהל אמר בלשון ערבות שיתנו לא היה מתחייב כיון שאין חייבין ממש, ומה שאיתא בסימן קכ"ט סעיף ה' ברמ"א דמי שנתן מתנה

לחברו ואמר ליתנה לו לאחר זמן והעמיד לו ערב ד"א דהוא כערב בשעת מתן מעות, הוא דוקא כשהקנה המתנה בקנין שנתחייב לו מדינא כדאיתא הלשון בב"י שם בשם ר' ירוחם מי שנעשה ערב למי שמחייב עצמו בקנין לתת מתנה לחברו אע"ג דלא מידי חסרה כיון דלא עביד מצוה משתעבד, הרי מפורש שהוא דוקא כשהתחייב ליתן המתנה בקנין, והרמ"א רמז זה בלשון מי שנתן מתנה, שזה שייך רק כשהיה קנין דבלא קנין היה לו למינקט רק בלשון מי שאמר ליתן מתנה לחברו, וא"כ הוא ראיה דבלא קנין שאינו חייב כלום לא מתחייב הערב, וכ"ש שלא שייך לחייבו להמנהל כשלא אמר בלשון ערבות אלא שהבטיחו ליתן בין שהיה אמת וחזרו בהן בין כשלא היה אמת והמנהל שיקר לו כיון שאף אם הבטיחו אינם מחייבין בלא קנין.

ואם היה העובדא כן לא שייך כלל הנידון דגרמי שכתב ידד"י, ואם לפי טענת המורה היה זה בפסיקה אחת עם השכירות שנתחייבו ממש, שאז שייך ערבות ורק משום שלא אמר בלשון ערבות אין לחייבו, שייך לדון מצד דינא דגרמי באם טוען שאם לא היה אומר לו שישלמו בעד ההוצאות לא היה נוסע בלא ההוצאות והיו מוכרחין ליתן לו, דאם היה זה ודאי היה ברי היקא והיה חייב שאין זה בטול כיסו דהרי הוא בעד פעולתו כהשכירות עצמו, ובשביל שהמנהל מכחיש היה לן לחייבו שבועה ויצטרכו לפשר ביניהם, ולפי עובדא זו ודאי לא היה נוגע מש"כ ידד"י שהצליח שם אחר זמן בקבלת משרה אחרת במקום החדש, דאם התחייבו ליתן לו ההוצאות הרי גם זה הוא מהשכירות גופיה על זמן שהיה אצלם.

והנני ירדו אוהבו בל"ג.

משה פיינשטיין

סימן לח

ליתר עיון

ברור מעמי הפס"ד בדבר אנשים שהלכו מביהכ"נ של רבי אחר שהתפללו אצלו ויסדו בגבולו ביהכ"נ אחר על עצם הליכה משם וקפוח פרנסתו

ח' דעשי"ת תשי"ח.

בדבר הרבי שתבע מאלו שהתפללו אצלו מיום שקנה ביהכ"נ שלו קרוב לשלש שנים ואח"כ יסדו בגבולו ביהכ"נ אחר אשר ע"י זה השיגו גבולו וקפחו פרנסתו וגם החל שייך ביהכ"נ שלו ע"י זה אשר אי אפשר למכרו בלא הפסד גדול מאד

אגרות משה - ד (ח"מ א, או"ח ב, אה"ע ב) פיינשטיין, משה בן דוד עמוד מס 75 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Further Iyun: Members of a synagogue who broke away to open their own synagogue, thereby forcing the rabbi to close his synagogue, were wrong for doing so and must reimburse the rabbi for his losses and ask his forgiveness.

יתר עיון: אג"מ ח"מ ח"א סימן לח
מי שפתח בית כנסת באזור של בית הכנסת אחר וע"ז קפחו את פרנסת הרב לגמרי, פסק הגר"מ פיינשטיין שהם עשו שלא כדיון, וחייבים לפייס את הרב בממון ובקשת מחילה.

כי לביהמ"ד אינו שוה כלום ולדירה וכדומה אין למי למכור משום שיצטרכו להוציא הרבה. כי אם לא היו מייסדים ביהמ"ד אחר כל מי שהיה דר שם ואף מי שהיה בא אחיכ לדור שם היה מתפלל אצלו. ואף שיש שם עוד ביהמ"ד אבל אינו לפי רוח היראים ועתה כשיסדו הם שהם אנשים חשובים הלכו הרבה מהיראים שהיו הולכים אצלו לביהמ"ד שיסדו הם. והם השיבו כי לא היה אפשר להם להתפלל בביהמ"ד של רב זה מצד שיגרים בנוסח ובגיגון התפלה אשר הוא בלכול גדול להתפללים שלא הורגלו בזה. וגם מצד שדרכו של הרב לקלל ולהפחיד ולבזות כמו שאירע איזה פעמים שזה קשה לסבול. וגם שאיזה מהמתפללים שם ולולו את רבם הצדיק שא"א להם לסבול זה ולכן היה להם הרשות להפרד ולקבוע ביהמ"ד אחר. ואומרים שלא עשו שום פעולה ולא בדברים להמשיך אנשים שילכו לביהמ"ד שלהם. והרבי השיב שבכל העת היה בשלום עם כל אדם והפחדות שלו היה רק פעם אחת להציל את עצמו מנוצאת שם רע ופעם השני לא היה ענין הפחדה רק התעוררות בעלמא שכל אחד צריך רחמים ויותר לא היה שוב חתרתי דברים ביניהם.

הנכון לע"ד שלא היה רשות לא להם ולא לשום אדם ליסד ביהמ"ד אחר במקום הסמוך שע"י זה דאי שהרבה מאלו שהיו הולכים אצלו כשלא היו מייסדים ביהמ"ד האחר ילכו לביהמ"ד האחר שיסדו דיש בזה איסור מהפך בחדרה ויורד לאומנות חברו כמבואר בחת"ס חלק חר"מ סימן ס"א דבדבר שאין מקום לשניהם איכא איסור יורד לאומנות חברו אף לבר מאתיה אף לריה בדריי ב"ב דף כ"א והובא בס"פ סימן קנ"ז סק"ג. ואף שעדיין נשארו אצלו אנשים שמתפללים שם כיון שהוקטן המנין כל כך עד שאין לו כדי חייו והחל ע"י זה ביהמ"ד שלו בהרבה מאד תא דאי קפחא הפרנסה שאסור. ומפורש כן ברש"י ב"מ דף ע"א ד"ה יורד דאף רק למעט מזונותיו של חברו אסור בד"ן יורד לאומנות חברו משום דלמעט מכדי חייו הוא כפסוק לגמרי. ופשוט שכדי חייו מיקרי כדרך ההוצאה לאנשים בינונים ממדרגתו בחשיבות. וראיה מכדי חייו שהתירו להלוות לנכרים בריבית שהכוונה לכל ההוצאה לא רק למונות לבד וכן הוא באיסור יורד לחייו שהוא בממעט לו שלא יהיה לו כדי הוצאתו אף שעדיין ישאר לו למונות מצומצמין.

וכ"ש הכא שמייסדי ביהמ"ד האחר אינו להרוחה שיותר אסור כי כל הסעם שמתיר ר"ה בדריי לבר מבואה ידידה הוא מטעם אתה עושה בתוך שלך

ואני עושה בתוך שלי, שהוא מטעם שהראשון ג"כ לא היה לו רשות לאסור עליו לקפחו מלהרוח מעסק כזה. ולא שייך זה בעושה השני שלא להרוחה שנמצא שהראשון אינו מקפחו בכלום והשני מקפח לראשון שבוה מסתבר שאסור אף שהוא רק להפחית ולא לקפח לגמרי. ויותר מזה מצינו בירד ס"ס רמ"ה ברב שמואל מצד קנאת סופרים ללמד לרבים אף שיש שם רב ומ"מ אסור לקפח פרנסת הראשון בדברים שהם בהיתר ברור. ואף בדברים שהוא פרס שאנו בושים כמו מגיטין וחליצה נמי כתב הש"ך ס"ק ט"ז שמצד המנהג אפשר יש למחות בזה. ואיירי התם ברב שלא קבלוהו כפועל לשלם לו בעניני הכנסה אלו כמפורש בד"מ שם ובתה"ד סימן קכ"ז וסימן קכ"ח. ומש"כ ברמ"א כגון שהקהל קבלו הראשון עליהם לרב כוונתו רק שקבלוהו לקרא רב וממילא היו נותנים לו כל אחד שהטריח אותו בגיטין וכדומה הפרס הקצוב ע"ז. ועיין בחת"ס ירד סימן ר"ל שבשכרוהו כפועל אף מדינא אסור לקפחו אף בפרס דגיטין וכדומה. ומש"כ החת"ס שם אבל בזה"ז שמקבלים עוקר דירתו ממקומו ובא לכאן. פשוט שלא דוקא עוקר דירתו שאין חלוק דשוכר פועל אם הוא מאותו מקום או עוקר דירתו ממקום אחר. וכ"ש בכאן שלא שייך בבתי כנסיות היתר דקנאת סופרים וגם ההכנסות מביהמ"ד הם בהיתר גמור שאסור לאחרים לקפחו.

ומכיון שהוא דבר איסור מדין יורד לאומנות חברו לא שייך להתיר בשביל הטענות דשינוי הנוסחאות במקצת ושינוי הנגן בתפלות ר"ה ויריכ שכל אחד מתפלל מתוך הסדור שאין הבלבול מבטל מתפלה. וכ"ש אחרי שכבר הורגלו שלש שנים שכבר נהרגלו בהם. וכן שאר הטענות ממה שאירע שקלל והפחיד בשביל שציערוהו ולול איזה פעמים אין כדאי להתיר איסור לירד לחייו, דמה שתניא בקידושין דף כ"ח הקורא לחברו רשע יורד עמו לחייו ופירש"י דהוא אף למעט פרנסתו ולירד לאומנותו. והא רק כשהוא היה המתחיל ולא כשציערוהו ומצד צערו קרא להמצערו רשע. וגם לשון "קאמוניסטן גוים" שאומרים שאמד בכעסו מסתבר שאינו כקורא רשע, משום דקאמוניסטן הוא שם לא על הרשעות אלא על ה"פארטיי" והרבה רשעים בעולם שאינם קאמר גיסטן וא"כ ידוע לכל שהוא רק שם ולול בעלמא שאמר שהנהגתו בזה הוא כהקאמוניסטן. וכן הוא כשקורא ליהודי גוי שידוע לכל שהוא רק ולול בעלמא שהנהגתו בזה כגוי. ול"ד לקורא רשע שאומר ממש שהוא רשע שכן יבינו השומעים קריאתו. ואף בקורא רשע הא רש"י בב"מ דף ע"א פליג ע"ז

אינם טעמים חשובים אף להתיר איסור זה אחרי שכבר הורגלו ג' שנים. אבל הטעמים והפחדות והוללות יכולים כשמקפידין להחשיב זה לטעמים חשובים להתיר איסור זה ודרכי שלום. אבל אינם טעמים להתיר איסור החמור דיוורד לאומנתו שהחתי"ס מסיק בסימן ע"ט דהוא מדאורייתא עיי"ש. ואם האמת הוא כדברי הרבי שאין להם הטענות אלו אסורין אבל אין שייך להשביע על זה מכיון שהוא רק לאיסור ולא להוצאת ממון הם יחושו לנפשם אם האמת כדברי הרבי.

והנה עתה שנבטל כבר ביהכ"נ שיסדו במקום הקרוב והולכין להתפלל בישיבה דברוקלין דהוא מקום רחוק בקביעות מנין והוא גם מקום שמתפללין שם מתחלה. אם הוא רחוק כל כך שלא נחשב בגבולו שבשביל קביעותם לא ימשכו שעוד אנשים שהיו הולכין להתפלל בביהכ"נ של הרבי ילכו לשם ליכא איסור השגת גבול. ואם המנין דמתחלה היה שם ג"כ מאנשים חרדים הרי היה ביהכ"נ כזה מתחלה ואין לאסור אף אם גם מכאן ילכו לשם אם לא ישפיעו עליהם. אבל עכ"פ טענה השניה יש להרבי על אלו שהתפללו אצלו מצד תקנה דדרכי שלום ונידון כדלעיל.

ולגרום בהשפעה על אחרים שילכו מביהכ"נ של הרבי איכא ממילא לבד איסור יורד לחייו של חברו גם איסור לפני עור דהרי האחרים יעברו בעצמם.

משה פיינשטיין

סימן לפ

בדבר ליקח ספרים שלא ברשות מבתי כנסיות שאין שם מי שי'מורד בעוה"ר, ובענין חול'ה ביו"כ לקידוש

כ"ב אדר הראשון תשי"ט.

מע"כ ידידי הנכבד מוה"ר יום טוב קראסניאנסקי שליט"א.

הנה בדבר ליקח ספרים מבתי כנסיות שביו"רפ בלא רשות הגבאים ודאי אסור ולא אוליגן בתר אומדנא דידן לומר כיון שבעוה"ר אין מי שילמד בהם היתה כוונת הנותנים שיתנו אותם למי שירצה ללמד בהם שאף אם היה אומדנא כזו לא היה אפשר להתיר איסור גזל ברור בשביל אומדנא. וכ"ש שאין האומדנא ברורה דודאי יש חיוב על כל קהל שיקנו ספרים שיהיו בביהכ"נ שיהיה האפשרות למי שיכול

וסובר שאסור לירד לאומנתו ולמעט מזונותיו. וכ"ש שטענתם שאחד מהמתפללים ביהוה את רבם שהרב אינו פושע כלל בזה שאין כדאי להתיר איסור לירד לאומנתו. ולכן להנצל מהאיסור שכבר נעשה מוכרחין לפייסו בממון ובמחילה עד שיתרצה וימחול. ולא סגי בכאן לבקש מחילה ג' פעמים ולהחשיבו לאכזרי כשלא ימחול בחנם. כי מאחר שיש לו הפסד ממון וטענת איסור בדין התורה רשאי שלא למחול עד שפייסוהו בממון אף שאין מוציאין זה בדיינים.

והנה על אלו האנשים שהתפללו אצלו יש עוד איסור דמדרכי שלום דיליף מוה"ר שורש קי"ג מהא דמערבין בבית ישן מפני דרכי שלום שאיתא בגיטין דף ס'. דכמו כן אסור לשנות מקום התפלה אפילו היכי שיש קצת טעם. משום דבהא נמי איכא חשדא שיאמרו שהוא או בני ביתו אינם מהוגנים ואיפסק כן בש"ע א"ח סימן קנ"ג סעיף י"ז. ומסתבר שאף להי"א שהביא המג"א בס"ק מ"א שבמקצת שרוצים להתפלל במקום אחר רשאים כיון שגם בביתו מתפללים. הוא רק כשלא היה לבעה"ב שהתפללו בביתו פרנסה מזה, רק מצד חזקת מצוה שבוה אולי סובר הי"א דליכא גם חשדא כשנשארו מתפללים שם כדאיתא בפמ"ג אבל כשיש לבעה"ב פרנסה מזה איכא חשדא אף כשנשארו שם מתפללים. דהרי יאמרו הכל שודאי לא היו הולכין משם להפסידו אם הם מהוגנים. ולכן אם הטעם שהלכו משם הוא טעם קלוש אין רשאים אף להי"א שבמג"א. ולהטעם השני שיכול לומר שאין רצונו לילך למרחוק, מסתבר ודאי שאין רשאים לילך משם כשיש לבעה"ב פרנסה אף רק מקצת. דהא חזינן שאף רק בשביל הנאה מועטת שהיה לבעה"ב שהתפללו שם ולא יצטרך לילך למרחוק ואף שהוא נגד שכר פסיעות, אסרו מפני דרכי שלום. אף שליכא שום טעם מדינא לשעבד את האחרים לעשות לו הנאה זו ולא שייך בכלל שעבודים וחובים על דבר כזה. כ"ש שיש איסור מצד תקנה זו מפני דרכי שלום למנוע ממנו הנאת ממון שזה הא יש לו מכל מתפלל אצלו וגמצא שלכל הטעמים אין רשאים אף מעט מאלו שקבעו להתפלל אצל רב זה לילך משם למקום אחר אף להי"א שבמג"א.

אך מצד איסור זה דדרכי שלום. אם יש להם טענה גדולה היו רשאים כדאיתא במג"א סימן שס"ו סק"ז והפמ"ג בסימן קנ"ג סק"מ כתב דבטענה רבה משניין ולא חיישינן לחשדא, שכוונתו אף אם החשד יהיה בדבר אחר שלייתא מ"מ לא תקנו לאסור מפני דרכי שלום. והטעם אולי משום שלזה איכא דרכי שלום איפכא. שלכן אף ששינוי הנסחאות והנגינה

ב. ומעיקר הדין (ב), כל בן אותה העיר (ג) הקובע חנות או אומנות, אפילו בצד חנותו או

גבול בשכירות, והראשון השיג גבולו לפני כן וגרם לו הוצאות מרובות, כתב שבזה לא גזר ר"ג, ועי' שו"ת דברי חיים ח"ב חו"מ סימן מז. ועי' בדיני שכירות פרק ז שבמלמדים מותר להושיב מלמד טוב יותר ואין בזה משום יורד לאומנות חבירו, וכתב בשו"ת לבושי מרדכי חו"מ סימן יב דה"ה בכל דבר מצוה, ועי' העלה בנ"ד במקום שלא היה שם מקוה ובא אחד ובנה משלו מקוה טהרה, אלא שגבה תשלומים גבוהים ועי"כ באו מכשולים, ובנו להם הקהל מקוה חדש והוויילו המחירים, והעלה שאין בזה טענת יורד לאומנות, כיון דמידי דמצוה הוא, ועוד שאין הצבור צריך להיות תלוי בענין זה בדעת יחיד, ומביא בשם שו"ת הכ"ח שגם בארענדא כשהצבור רוצים לשכור לצורך רבים ופרנסת עניים הרשות בידם, ועי' שו"ת ד"ח ח"ב חו"מ סימן נד ונח.

ועי' להלן שהבאתי מדברי הגמרא והפוסקים באיזה אופן מותר מן הדין ובאיזה אופן אסור, וכתבתי עפ"י דבריהם להלכה, אלא שמ"מ נלענ"ד שבזמננו יש לחלק קצת, דלא מסתבר כלל שאם יש בעיר חנות או אומנות שוב יהא אסור לאחר לפתוח חנות או אומנות מאותו סוג, ובפרט בעיר גדולה שיש מקום לפרנסה בריוח לכמה וכמה חנויות ואומנות, ובפרט במרכז העיר שבאים מכל המקומות שם לקנות, וביותר בעיר שמתוספים בה תושבים, וכי זכה הראשון בכל הבאים לעיר או לרחוב, ואף ממדת חסידות נראה שאין כאן לכ"ע. אמנם אפשר שמ"מ ממדת חסידות אין לו לקבוע חנות בסמוך ממש לחנותו של ראשון, ובשכונות קטנות אפשר שיש להם קצת דין אותו מבוי לענין זה (וקשה בזמננו להגדיר גדר מבוי שאמרו חז"ל), ובפרט צרכי מכולת וירקות וכדומה, ועוד נראה שאם השכונה מתפתחת, מסתבר שגם בזה מותר אף לכתחלה להוסיף חנות כשיש לשניהם כדי פרנסה. ומשמע בשו"ת חות יאיר סימן קסג שאין מחילה מועלת בהשגת גבול, ואפשר אפילו בקנין, מפני שהוא דבר שאין לו קצבה ואינו אלא סילוק תביעה, אמנם בערך ש"י סימן קנד משמע שמועיל מחילה בהשגת גבול ואפילו בריבוי בלבד, ועי' להלן בדין עני המהפך בחררה, ועי' עוד בדיני נזיקין. ובמקום שאסור לו לעסוק מן הדין, נראה שגם אסור לאחרים לקנות אצלו משום לפ"ע, וכן משמע בשו"ת הרמ"א, וגם בשו"ת מהרש"ם שהבאתי להלן הערה כד, ולא דמי לדין עני המהפך שנראה שאין על המוכר איסור, כמ"ש להלן הערה לב.

(ב) גריסין כפי' לא יחפור (דף כא ע"ב), אמר רב הונא האי בר מבואה דאוקי ריחייא (לטחון לאחרים בשכר) ואתא בר מבואה חבירה וקמוקי גביה, דינא הוא דמעכב עליה, דאמר ליה קא פסקת לחיותי, ומביא ראיה מהא דמרחיקין מצודת הדג מן הדג (פירש"י צייד שנתן עיניו בדג עד שהכיר חורו, מרחיקין שאר ציידים מצודתם משם, אלמא אע"ג דלא זכה ביה ולא מטא לידיה, מרחיקין משם משום פסקת לחיותי), ודחי שאני דגים דיהבי סייארא (פירש"י שהדגים נותנים עין בהבטם להיות רגילים לרץ למקום שראו שם מזונות, הלכך כיון שהכיר חורו ונתן מזונות בתוך מלא ריצתו בטוח הוא שילכדנו, דהו"ל כמאן דמטא לידיה ונמצא חבירו מזיקו, אבל הכא (גבי ריחייא) מי שבא אצלי יבא, ומי שבא אצלך יבא), ומביא הגמרא הא דתנן ר' יהודה אומר לא יחלק חנוני קליות ואגוזים לתינוקות מפני שמרגילן אצלו, וחכמים מתירין, ונמצא דרב הונא שסובר שיכול לעכב על חבירו מלמשוך לקוחות, אתיא כר"י ולא כרבנן, ומתיר דטעמא דרבנן הוא משום דאמר ליה כשם שאני מחלק קליות ואגוזים תחלק גם אתה דברים אחרים להרגיל התינוקות, ואין בזה בכלל פסקת לחיותי, אבל הכא שזה העמיד תחלה ריחיים והרגיל להשתכר בכך, וזה בא לירד לאומנותו, מודו רבנן שיכול לעכב עליו מטעם פסקת לחיותי. ומקשה בגמרא לרב הונא מהא דתניא עושה אדם חנות בצד חנותו של חבירו ומרחץ בצד מרחצו של חבירו, ואינו יכול למחות בידו, מפני שיכול לומר לו אתה עושה בתוך שלך ואני עושה בתוך שלי, ומסיק דפלוגתא דתנאי היא, דתניא כופין בני מבואות זה את זה שלא להושיב ביניהם חייט ובורסקי ומלמד תינוקות ולא אחד מבעלי אומניות, כשיש שם בני אותה אומנות, ולשכנו אינו כופהו, שאם אחד

פתחי חושן - גניבה והונאה בלויא, יעקב ישעיה עמוד מס 301 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Core Curriculum

(subject to change)

PART I Business Halacha Fundamentals

Elul 5780

- Dina D'malchusa Dina- 2*
 - › Obligation to Adhere to Civil Law
 - › How Civil Law Impacts Agreements Between Two Parties
- Common Business Practice & Minhag Mevatel Halacha - 2
 - › What Constitutes a Minhag
 - › How Minhag Impacts Employment, Tenancy, Partnerships and Real Estate Deals etc.

Tishrei 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Business and Employment on Chol Hamoed

PART II Setting Up A Kosher Business

Winter 5781

- Introduction to Choshen Mishpat & Business Halacha -1
- Gezel - 3
- Gezel Akum, Ta'os and Mate' Akum -2

- Geneivas Da'as - 1
- Acceptable Marketing - 1
- Halachic Considerations of Corporate Gifting - 1
- Halachos of Employment -4
 - › Backing Out
 - › Where Backing Out Causes a Loss
 - › Working Pro Bono and Hiring Jewish
 - › Obligations of Employer and Employee
- Halachic Deals and Documents - 4
 - › Understanding Asmachta
 - › Agreements and Kinyan Devarim
 - › The Halachic "Agreement Validation" Clause
 - › Non-Competes and Non-Circumvent Agreements
- Partnerships & Corporations - 4
 - › Structuring
 - › Legal Entities and Trusts
 - › Management
 - › Divisions of Profits and Losses

Nissan 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Corporate Chametz - The Issues and the Solutions
- Isurei Hana'ah

PART III Maintaining A Kosher Business

Summer 5781 - Commitments and Kinyanim

- Hasagas Gevul and Competition - 4
- Kinyanim Expounded - 2
- Situmta - The Kinyanim of the Marketplace - 1
- Mi Shepara, Mechusar Amana etc. - 2
- Ona'ah - 2
- Mekach Ta'os- 4

Summer Break 5781 (Special Edition)

- Tzedaka and Maaser
 - › As a Business and Individual

Elul 5781 - Maintaining a Kosher Work Environment

- Yichud in the Workplace - 2
- Interaction With the Opposite Gender - 2

Tishrei 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Websites and E-Commerce on Shabbos and Yom Tov

Winter 5782 (Leap Year) - 1st Semester

- Loans and Guarantees - 2
- Ribbis 101/The Basics - 4
- Insurance Issues - 1
- Brokerage - 2
- Lashon Hara in Business - 2
- Legal Holidays and Chukos HaGoyim - 1

Winter 5782 - 2nd Semester - When Things Don't Go As Expected:

- Bais Din - 3
- Din and Lifnim Mishuras Hadin - 2
- Arka'os - 2
- Quitting, Firing, and Severance - 2
- Partnership Dissolution - 2
- Collections - 2
- Bankruptcy - 1

Nissan 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Maintaining a Facility on Pesach

Summer 5782 - Final Testing and Review

PART IV Industry-Specific & In-Depth Supplemental Tracks

Choshen Mishpat Supplemental Track

- More In-Depth and Intricate Learning of Previous Topics
- Nizkei Shcheinim
- Mazik, Garmi, and Halachic Torts
- Hashavas Aveida
- Mitzva of Lending
- Yerusha and Trusts
- Trustees and Executors
- Shomrim and Fiduciaries
- Shluchim and Agents
- Harsha'a and Power of Attorney
- The Shibuda D'Reb Nosson Law
- Hefker, Pruzbul, and Other Choshen Mishpat Topics

Real Estate Track:

- General Real Estate
- Bar Metzra
- Acquisitions and Ani Hamehapech
- Lo Sachmod
- Brokerage
- Landlord/Tenant
- Zoning Laws
- Rent Control and Evictions
- Fix and Flip
- Administrations and Boards

HealthCare Track:

- Shabbos and Yom Tov
- The Kosher Kitchen
- Employment Training
- Facility and Housekeeping
- Compliance and Fiduciary
- Partnership and Employment
- Medical Issues

Finance and Ribbis Track:

- Introduction: Understanding Ribbis
- Ribbis of Non Jews and Mumar
- Foreign Currencies & Commodities: Se'ah Bese'ah Applications
- Corporate Lending & Borrowing
- Credit Unions - Ownership in Ribbis Entities
- Credit Unions: Paying Ribbis by Court Order
- Pesika: Deposits & Price Guarantees
- Tarsha- Paying for Credit & Early Bird Specials
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Non Jew's Loan
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Ribbis Loan
- Differentiating Between Expenses & Interest: Defining the Two
- Ribbis in Partnerships
- Ribbis in Contracts - Capital Calls and Late Fees
- Deal Syndication & the Real Estate Process From Negotiation to Closing
- Ribbis as a Knas: Fines & Penalties
- Purchasing Tax Liens and Mortgage Bundles
- Using a Purchased Item When the Sale was Reversed
- Selling Conditional on Reversing the Sale
- Ribbis Responsibilities of Lawyers, Brokers, and Witnesses
- Review of Ribbis Fundamentals
- Hard Money Loans & Heter Iska - Kulo Pikadon; Chatzi Milve
- Heter Iska- The Approach of Reb Moshe Feinstein
- Heter Iska Klali and Loans Specified to be Al Pi Heter Iska
- Ribbis Mukdemes - Ribbis MeUcheres
- Ribbis Devarim
- Defining Ribbis: Gifts, Favours and Charitable Donations

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

Topical Overview

A TRANSCRIPTION OF THE YORUCHA CURRICULUM WEEKLY OVERVIEW VIDEO

Competition in Halacha

HaRav Chaim Weg

Part I:

WHY MUST WE WORK FOR OUR LIVELIHOODS?

In Sha'ar Habitachon, the Chovos Halevavos discusses a fundamental question: Why did Hashem create the world in such a way that man must work for his basic needs? In the animal kingdom, all creatures are provided with what they need to survive, and no animal must “work for a living”. Only man was made lacking many things and, therefore, he needs to work and toil in order to earn money to sustain himself. Why is this so?

He answers that the need to work for one's livelihood is a test of our *bitachon*. The real truth is that the amount of money one will earn in a year is decreed on Rosh Hashana; however, there is an obligation of *hishtadlus*. One must work for a living to fulfill this obligation and Hashem is testing us to see how we undertake this challenge. If one does his *hishtadlus* within the parameters of halacha, he has passed the test. If he does his *hishtadlus* in a forbidden manner, he has failed.

When it comes to the laws of *hasagas gevul*, one has a prime opportunity to express his *emunah* and *bitachon*. There are many people who would never steal anything or sell defective merchandise, but when it comes to competing, they believe in the capitalistic concept of open and free markets and assume they can do whatever they feel to get ahead. They fail

to recognize that they are bound by halacha, which dictates how and when one may compete with others.

If a person would have true *bitachon*, he would realize that all of his profits are decreed on Rosh Hashana, and he would accept the fact that he gains nothing by engaging in acts of *hishtadlus* that are forbidden by the Torah. He would know that even if it seems that he is losing out by not competing more vigorously, he is, in fact, not losing a thing by sticking to the laws of the Torah.

The Chazon Ish writes that when one is halachically permitted to compete, competing can be part of his *hishtadlus*. However, where halacha dictates that it is forbidden for him to compete, anything he does to that end borders on the prohibition of stealing. This may be a difficult concept to accept, as a competitor is not openly stealing and may not feel like a thief, but if one has proper *bitachon* he will be able to recognize that this is the mandate of halacha and he will not lose by obeying it.

THREE CATEGORIES OF COMPETITION:

Competition can be divided into three categories: instances where it is 100% permitted to compete, instances where it is 100% forbidden to compete, and instances where it is halachically permitted to compete but righteous people are encouraged to be stringent and avoid competing. Regarding the third category, the Rambam says that a “*talmid chochom*” should not do business in such cases, and the Shulchan Aruch Harav says it is “*midas chasidus*” not to compete. >>

1. TACTICS THAT ANYONE CAN DO:

It is completely permitted for existing stores to engage in practices that all of their competitors could do as well should they so choose. This means that it is permitted to entice customers to one's store through sales, promotions, door prizes or any other tactic that one's competitors could technically do as well. Since this is 100% permitted, it is not even a *midas chasidus* to avoid such practices.

2. LOCALS AND NON-LOCALS:

From the Gemara in Bava Basra (21B), we learn that one is permitted to open a new business in the same town that a business of the same kind already exists, even if he will be causing that business a loss in profits. The Gemara adds that only one who lives in the same city may open a competing store that will cause a loss of profits to a local store. Someone who does not live in that town may not open a competing store if he will be causing any loss to an existing store. The Chazon Ish writes that doing so would be a transgression of the Biblical commandment against theft.

To illustrate, if someone is practicing law in a certain city and a lawyer who lives out-of-town wants to open a law practice in the same town; if there is a need for a second lawyer in that town so that he will not be infringing at all on the business of the existing lawyer and will not be causing him any loss, then it would be permitted for him to open. If he will be infringing upon the existing lawyer at all and causing him any loss, he would not be allowed to open. The same would apply to any other service, such as a painter, repairman or any kind of store.

While it is permitted for a local resident to open a competing store that will negatively affect existing businesses, there is a *midas chasidus* not to do so if it will negatively affect the existing stores income. If one wishes to be stringent like this *midas chasidus*, he will only open a store if he knows there is enough business to go around and the existing stores will not suffer a loss. Even if he forces them to work harder, advertise better, or offer better service in order to avoid losing some of their income, that is not considered infringing on their business at all, and there is no *midas chasidus* not to open in such a case.

THE EXCEPTION: TALMUD TORAH:

The teaching of Torah is an exception to the general rule that a non-local is not allowed to compete with local businesses if he is harming them in any way. The Gemara clearly says that when it comes to teaching Torah, competition is always permitted due to the dictum of "*kinas sofrim tarbeh chochmah*", competition increases the quality of everyone's learning. Hence, anyone is allowed to offer a service related to teaching Torah, even if he lives outside the city and even if he will be putting existing Torah teachers in the city out of business completely.

Regarding this rule, the Chazon Ish states his dictum that one must know the halacha before taking action against a competing business one views as a threat. While he acknowledges that if someone from out-of-town would open a store to compete with locals and harm their business, he would be in the wrong and it would be permitted to take action to shut him down, he notes however, that if someone from out-of-town would open a new school to teach Torah and the locals would shut him down, they would be the ones acting inappropriately and they would be considered thieves.

3. PUTTING YOUR COMPETITOR OUT OF BUSINESS:

Although as mentioned, it is permitted for a local resident to open a competing store that will cause a loss in profits to an existing store, there is a notable exception to this rule. If one would be completely putting the existing store out of businesses by opening a competition, it would be forbidden to open.

The Aviasaf gives an example of someone that opens a new business further up a one-way street from an established business. Anyone who walks on this street will encounter the new store first, and, therefore, there is no reason why anyone would make the effort to walk further to go to the existing store. This is his illustration of a case where an existing business will be completely ruined by the opening of a competing store, which is forbidden by halacha even for someone living in the same city.

Gedolei Acharonim, including the Chasam Sofer, accept this position. Rav Moshe Feinstein also accepts this position in two of his teshuvos. Therefore, before one

(continued on pg. 91)

opens a business, he must determine whether he will be putting an existing store out of business or whether there's enough business for both of them to survive. He will need to speak with competent experts who can determine if the new store will be ruining the existing business or will only be taking away some of its profits.

Rav Moshe discusses an instance where there is not enough business in one town to support two of the same genres of stores. For example, if a small town has one existing sefarim store and someone wants to open a competing store, it would only be permitted if there is enough business in town to support two stores and give them both enough profits to remain sustainable.

A similar situation to putting someone out of business would be to undercut his prices to the extent that he can no longer compete and remain viable. A teshuva was sent to the Rama regarding a new printing house that had unlimited resources and was willing to sell sefarim at a loss in order to close the competition down. The Rama wrote that it would be forbidden to buy from this person, as he would take away all the sales from the competition and be putting him out of business completely. That would be another example of completely destroying an existing business.

The same may apply if an existing business sells many products and the new competitor is only taking away all his sales in one area, it still is forbidden, even though the existing business will still be able to earn profits in other areas.

RECAP:

One who lives locally may open a competing business even if it will cause a loss to an existing business; however, there is a *midas chasidus* not to do so if the existing business will suffer a loss of profits. If one would be ruining the existing business and forcing him to close, it would be forbidden even for a local to open a competing business. It is forbidden for a non-local to open a competing business if he will be causing existing local businesses any loss in profits.

It is interesting to note that when one looks at the *haskamos* of older sefarim, they often contain

prohibitions for anyone to print the same sefer for a certain number of years. This was done in order to protect the investment of the original printer so that his business should be able to remain open. The aforementioned teshuva of the Rama went so far as to prohibit anyone from buying a sefer that was printed in transgression of this prohibition, which indicates that if a business is acting out of the realm of halacha, it is forbidden to support such a business.

Part II:

YOM HASHUK:

In Part 1 of this series, we explained that someone who does not live in a particular city is not allowed to open a store there if it will infringe on the livelihood of local merchants, even if he will not be putting them out of business completely. There are, however, some exceptions to this rule.

The Gemara in Bava Basra (22A) speaks about a city that had a "*yom hashuk*", a market day when many people gathered to buy and sell goods. On this day, merchants from surrounding cities would come as well to peddle their wares. The Gemara says that in such a case, it would be permitted for out-of-towners to sell their products and compete with the locals because many buyers also come from outside the city to make purchases, and the non-local sellers can sell to the non-local buyers, which will not have a negative impact on the local merchants.

The Poskim explain that it would be forbidden for a non-local vendor to peddle his wares door-to-door to the local residents, as this would be considered trying to attract the locals in a non-permissible manner; however, if the out-of-town vendor is selling in the marketplace to the general public, he is permitted to do so because we can assume that he is attracting non-local buyers. He does not have to ascertain the residency information of every purchaser to make sure they do not live locally, as he can assume that the majority of buyers on the *yom hashuk* are not local. >>

In contemporary times, we do not have a *yom hashuk* in this form; however, the world wide web, through which merchants target customers across the entire world, bears much similarity to the *yom hashuk* format. The internet is a central location where people from all over gather to make purchases and merchants from all over gather to make sales. This would seemingly be comparable to a *yom hashuk*, where every merchant is permitted to sell to whichever buyers are attracted to him; therefore, online sellers would be allowed to advertise their wares for the general public and accept whatever orders they get, and local merchants would not be allowed to stop them from selling to locals or to stop locals from buying from them.

If an online vendor would want to advertise in local publications and specifically target local residents as potential customers, however, that would not be allowed, as that would be similar to going from door-to-door to attract local customers. But as long as they are only advertising globally, local vendors cannot do anything to stop them.

NO LIMITS ON THE PURCHASERS:

From the halacha of *yom hashuk*, we see an important concept in the laws of competition. We see that there is no real limitation on where purchasers may buy from and no prohibition for them to deliberately take their business to non-local vendors.

If someone would open a store in a local area in a way that transgresses halacha, it would be forbidden for locals to purchase from him; but that is only because they would be facilitating his breach of halacha. If a local would decide on his own that he wishes to travel out-of-town to make purchases, however, local vendors cannot do anything to stop him from doing so and he is not transgressing any prohibition, even though this may be harmful to local commerce.

The Pischei Teshuva cites a *machlokes haposkim* regarding whether locals can prevent outsiders from coming to their town to shop and make purchases if they feel this will have a negative impact on the local economy by diminishing their supply of specific items. Since this is a matter of debate amongst the Poskim, one would not be permitted to take steps to block

non-locals from coming to town to shop.

Thus, practically speaking, we see that if a local resident wants to shop out-of-town, local vendors can do nothing to stop him, and if non-locals want to come to a city to shop there, the locals can't do anything to force them out.

NON-LOCAL WEDDINGS:

This halacha is very relevant today due to a situation that has come up as a result of the COVID pandemic.

In some communities, government regulations of public gatherings are still very strict, while in others the rules are somewhat more lenient. In Canada, for example, it is currently almost impossible to make a wedding, while in Lakewood it is much easier. Due to this circumstance, many people from Canada have been booking *chasuna* halls in Lakewood and making their weddings there. Locals may be upset by this, as the halls are all booked up and they cannot get a date for their children's wedding. While this may be a hardship for people, based on what we just stated they have no halachic recourse to stop Canadians from coming to Lakewood to make weddings.

Local bais dins do have a right to make *takanos* for their city, and if the batei din of Lakewood would choose to decree that only locals should be allowed to use local halls in order to mitigate the problem of couples being stuck in limbo for months before being able to get married, they would have a right to do so; however, simply from the laws of unfair competition, the locals cannot use halacha to keep out non-locals.

WHOLESALE VS. RETAIL:

Our entire discussion of competition until now has focused on retail selling. The Rosh and many other Poskim rule that there are no limitations when it comes to wholesale selling. Thus, even non-locals would be allowed to compete with locals and infringe on their business when it comes to wholesale. The Pilpulei Charifta explains that wholesale is always a global market and limiting wholesale sellers to one specific location would destroy the entire chain of

(continued on pg. 93)

commerce and be harmful to all buyers; therefore, it would be impossible to place such limitations on them.

This halacha, again, is based on the premise that the laws of unfair competition relate entirely to sellers, while buyers are not limited in what they may or may not do. Since wholesale selling is needed for the good of the purchasers, it cannot be limited and the market cannot be restricted in such a manner that will harm the buying public.

TOVAS HALEKUCHOS:

This brings us to the concept of “*tovas halekuchos*”, which means that competition is permitted if there is a clear benefit for the buyers.

According to this rule, if local residents want a competing store in their town, it would be permitted to bring in a non-local to open such a store. The Rema (Choshen Mishpat 196:7) rules that a non-local merchant cannot be blocked from opening a competing store if he is offering better prices or higher quality merchandise. Since this is a “*tovas halekuchos*”, the prohibition of competing with local stores does not apply.

There is a *machlokes* between the Poskim if the cheaper price the competing store is offering must be significantly less than what the existing store charges or even a bit less is sufficient; however, the Pischei Choshen points out that if the quality of goods is better, even a slightly superior quality would be enough to allow a non-local to compete with local stores.

This rule would also apply to a service provider. If a lawyer, plumber, painter or any service provider from out-of-town wants to offer services in a city and compete with the locals, he would be allowed to if he is offering better prices or better-quality work in any way.

The Pischei Choshen adds one caveat and indicates that it would still not be permitted for a non-local to put a local completely out of business, even if he is offering better quality. For example, if a town has one pizza shop, and the quality of their pizza leaves much to be desired. A local resident would be allowed to open a new pizza shop to compete with them, and he would even be allowed to put them out of business,

as they have the ability to shape up and remain in business by offering the same quality as the new shop. An out-of-towner, however, would only be allowed to open a second shop if he is merely causing a loss to the existing shop, but not if he will be putting them out of business completely.

LOBBYING TO KEEP THE COMPETITION OUT:

If someone wants to open a competing store in a permitted manner, it is obvious that the existing stores would not be allowed to lobby the local authorities to prevent him from opening; however, the Chazon Ish, based on a Maharik, understands that this can be done to prevent someone from attaining a status that would make it permitted for him to open a competing store.

To illustrate, if a local resident, who has the right to open a competing store, wishes to open for business, it would be forbidden to lobby the authorities to stop him. If a non-local resident wishes to open a competing business in a way that is forbidden by halacha, all steps can be taken to prevent him from doing so. If this non-local person wishes to move to town in order to make it permissible for him to open and then to open his competing business, it would also be permitted to use the authorities to prevent him from moving to town. Since he has not yet attained the status of one who is permitted to open a competing store, it would be permitted to do what is possible to stop him from gaining that status.

Similarly, the Chazon Ish discusses a case where an employer laid off workers in a permissible manner and then hires new workers. The fired workers are angered by this turn of events and want to form a picket line outside the business to keep the new workers and the customers from entering. The Chazon Ish rules that since the employer was acting within the framework of halacha, it would be forbidden to make such a picket line and it would also be forbidden to use the authorities to prevent the business from operating. He concludes that anyone who uses authorities to harm someone who is acting fully within the parameters of halacha is a thief; however, if one has not yet attained the status of being halachically allowed to do

>>

something, it would be permitted to prevent him from earning that status.

TOVAS HA'IR:

In this vein, it is important to note that when our batei din operated at their full authority and autonomy, they would often make *takanos l'tovas ha'ir*, decrees for the good of the city. Today, bais din does not have the power to operate that way, but the community can use their influence to lobby authorities to do the things that bais din would have done if they had the strength to do so. The Chasam Sofer says that such decrees were made to allow basic commerce to survive, and when bais din cannot make such *takanos*, the public has the right to use whatever means they have at their disposal to enact the same type of decrees.

The same would apply for safety issues. The Bais Shmuel speaks of a story where a man was producing and selling gunpowder in a building that was not properly fireproofed. He says it would be permitted to alert the authorities, as this represents a clear danger and if bais din would have the power, they would shut him down.

Obviously, before such steps are taken one would have to ensure that he is being intellectually honest and is not allowing his personal interests to cloud his judgment. When someone stands to personally gain or lose from a certain business action, he often cannot make impartial decisions; therefore, he would need to speak to others to get a clear perspective before tasking drastic steps like involving the authorities.

Part III:

ANI MEHAPECH BECHARARA:

The Gemara discusses a case of “*ani mehapech becharara*”, which literally means that a poor man is exerting effort in an attempt to get hold of a cookie. The Gemara says that if a second person would jump

in and grab the cookie before the first person can get it, he would be called a *rasha*, a wicked person.

Since the poor man has already made efforts to obtain this cookie, halacha requires others to desist from trying to get it and to let him have it. If someone does grab it before him, he is labeled a *rasha*.

The Gemara is obviously an analogy for any case where one person is trying to acquire a certain object and someone else grabs it first. If conditions are met to forbid him from doing so, he would be considered to be acting incorrectly and he would get the label of *rasha*.

PURCHASING OR TAKING FROM HEFKER?

The first question we need to discuss is how the poor man in the analogy was trying to obtain the cookie. Was he attempting to buy it, or was it an ownerless cookie that he was trying to pick up for free?

There are two cases in the Gemara in Bava Metzieh that shed some light on this question. Both of these cases would seem to fall under the category of *ani mehapech becharara*, but the Gemara makes no mention of this prohibition.

The first case involves a person who sees an ownerless item in the street and lays down on top of it. Doing so is not a halachically valid method of acquiring ownership of the item. While he is lying there, another man comes along and takes the item for himself. The Gemara says that the second man gets to keep the item. It makes no mention of the prohibition of *ani mehapech becharara* and does not say that the second man on the scene is a *rasha* for grabbing the item.

The second case discussed in the Gemara involves poor people who were collecting *peah* from a field. One poor man took his garment and threw it on top of some *peah* in an attempt to gain possession of it. Again, such an action does not constitute a valid *kinyan* and the Gemara says that someone else may come along and take this *peah* for himself. Once again, it does not say that he is considered a *rasha* for taking the *peah* away from the first man.

The Rishonim offer various answers to the question
(continued on pg. 95)

of why the Gemara does not mention *ani mehapech becharara* in these two cases.

Tosfos says that *ani mehapech becharara* only applies in the case of a purchase. If one person is exerting effort to try to buy an item, a second person is not allowed to interfere and usurp the deal. This is because he has the option of purchasing the same product elsewhere, so it is improper to obstruct someone else's purchase; however, if one person is trying to take control of an ownerless item, Tosfos says that a second person is not prohibited from grabbing the item away before he gets it. This is because there are no other opportunities to get this item for free, so the second person cannot be told to leave this specific item alone and get it from somewhere else.

Rashi argues and says that *ani mehapech becharara* applies even for ownerless items and says that it would be forbidden to grab away such an item from someone who has already exerted efforts to get ahold of it, and one who does so would be labeled a *rasha*. The Ramban agrees with Rashi and offers two separate answers to explain the two cases in the Gemara. He says that in the case of the lost object, the first man did not exert any real effort to get ahold of it, as lying down atop an object is not considered a genuine effort and does not require any real work. Since he did not truly exert any effort, when the second person grabs it is not considered to be taking it away from the first person and one who does so would not be called a *rasha*.

The Ramban explains the other case by explaining that all poor people have equal rights on the *peah* and everyone is equally trying to get it. Since the second man is also canvassing the field in search of *peah*, he is considered to be exerting as much effort as the first man, and has no less rights to any of the *peah* than him until one of them makes a valid *kinyan*; therefore, he is not considered a *rasha* for taking it.

What comes out from this *machlokes* is that if an item is ownerless, Tosfos would say there is no prohibition of *ani mehapech becharara* for someone to grab it away from a person who is trying to get it. Rashi and the Ramban say that *ani mehapech becharara* would apply, but only if the first person exerted a substantial effort and only if the second person was not exerting equal efforts to the first person.

The Shulchan Aruch cites both opinions. The Rama rules like Tosfos, that there is no prohibition of *ani mehapech becharara* when it comes to an ownerless item. Rav Moshe Feinstein writes that although this is the halacha, one who fears Heaven should be stringent and should not interfere when he sees someone else exerting effort to obtain an ownerless item.

WHAT ARE THE CONSEQUENCES OF BEING LABELED A RASHA?

As we said, one who transgresses this prohibition and grabs an item away from an *ani mehapech becharara* is called a *rasha*. What are the consequences of this label?

The Sm"a says that it can be announced publicly that he is a wicked man. Most Acharonim learn that this is the entire consequence and *bais din* cannot force him to give the item to the other party. His only punishment is that he will be publicly shamed and called a *rasha*. If he does *teshuva* and returns the item, people will have to stop calling him a *rasha*. The Pischei Teshuva discusses whether returning the item is sufficient or if he also has to express remorse for what he did in order for him to lose the label of *rasha*.

GRABBING AWAY UNINTENTIONALLY:

What if the second person on the scene grabbed the item without realizing that someone else was trying to purchase it before he came along?

The Pischei Teshuva says that his act obviously cannot be labeled wicked, as he had no idea that he was doing something wrong. He says that, therefore, he has a right to keep the item and cannot be called a *rasha*. He does say that it would be a "*midas chasidas*" to give the item back to the other party. Rav Moshe Feinstein disagrees and says that even if someone took the item inadvertently from another person who was trying to buy it, he still will be called a *rasha* if he doesn't give it back.

A UNIQUE SALE:

We explained that the halacha is that there is no

>>

problem of *ani mehapech becharara* in the case of an ownerless item because the second party has no other opportunity to obtain this item other than to grab it. Would the same apply in an instance of a unique, special sale, when one would have no other opportunity to buy this item at this price other than here and now?

The Rama does, in fact, rule that a unique sale has the same status as an ownerless item, and the prohibition of *ani mehapech becharara* would not apply. The Shach disagrees and says in the name of the Ramban that the Rabbanim forbade one to grab away an item in any case of a purchase, and a unique sale is not an exception. The Avnei Nezer rules like the Rama, while the Aruch Hashulchan rules like the Shach.

HIRING WORKERS:

The rule of *ani mehapech becharara* also applies when hiring workers. If someone is trying to hire a worker, a second person would not be allowed to jump in and lure the worker away with a better offer.

What if the worker is uniquely skilled and someone with his quality work is not available elsewhere? For example, what if good cleaning help is hard to come by, and someone wants to hire away a quality maid from his friend?

It would seem that this would hinge on the abovementioned *machlokes* between the Rama and the Shach. Although hiring is considered a “purchase”, the Rama would still say that *ani mehapech becharara* would apply whenever the same product is not available anywhere else. The Shach would seemingly hold that *ani mehapech becharara* would still apply, as he applies this rule to all cases of sales, regardless of if the item is available elsewhere or not.

BUYERS AND SELLERS:

The rule of *ani mehapech becharara* only applies when one buyer tries to take away a deal from another buyer. A seller, however, may look for another buyer even if he already is in negotiations with one potential buyer who has already exerted efforts to

make the purchase. If he feels he can get a better deal elsewhere, he is allowed to try to find another customer. Similarly, a buyer is not beholden to the seller even after negotiations began, and if he wants to look for a cheaper deal, he may do so freely.

The prohibition only applies in cases where one buyer is trying to usurp a deal by offering more money or where one seller tries to usurp a deal from another seller by mixing in and offering the customer a cheaper price.

WHAT IS CONSIDERED “EFFORT”?

We said that one may not grab away a purchase once another person has exerted effort to purchase an item. But what exactly constitutes an “effort”?

The Rama rules that once a price has been agreed upon between buyer and seller and all that is missing is the *kinyan*, another buyer may not mix in and offer a higher price. If they are still haggling over the price, there is no prohibition for someone else to come along and break up the deal by offering a better price.

The Prisha disagrees and says that if two people are negotiating a deal and are still haggling over the price, but it is quite clear that they just have to iron out the details and will eventually reach an agreement, it is forbidden for someone else to interfere, even though a final price has not been agreed upon yet.

A common scenario where this would be relevant is when a contract is in the stage of attorney review. In the state of New Jersey, after a real estate contract has been signed, the attorneys for both sides have three days to work out the details and try to raise or lower the price slightly based on various factors. This would be similar to the Prisha’s case where it is clear that an agreement will be reached soon and the two sides are simply haggling over the details. According to the Prisha, *ani mehapech becharara* would apply at this point.

(continued on pg. 97)

Part IV:

DUELING FISHERMEN:

The Gemara in Bava Basra (21B) discusses a case where someone has set up nets to catch fish and a second fisherman wants to lay his nets in the same area. The Gemara says that the second fisherman is not allowed to encroach on the first man's territory by putting down his own nets in the same area. Instead, he must go a bit further away so that he doesn't take away any of the fish that the first fisherman was going to catch in his nets. It seems from this Gemara that the first fisherman already has the rights to these fish, which is why the second fisherman may not infringe on his territory.

The Gemara is bothered by the fact that we know that a local resident is allowed to compete with an existing business. Accordingly, the Gemara asks why the second fisherman is not allowed to put down his nets in the same area and compete with the first fisherman.

The Gemara answers that, in this case, the first fisherman has already set his sights on these fish. Rashi explains that the fisherman has his eyes on these particular fish and has exerted effort to obtain them. Once he has done so, it is forbidden for someone else to grab them away from him.

As mentioned in the previous segment, Rashi's opinion is that the law of *ani mehapech becharara* applies even to ownerless items; therefore, although the fish are ownerless, since the first man exerted effort to try to acquire them, it would be forbidden for someone else to interfere. Rashi is thus very understandable. Tosfos, however, states that *ani mehapech becharara* does not apply to ownerless items. If so, why can't the second man compete to take possession of these fish?

Tosfos offers two answers to explain this halacha-

1. The reason *ani mehapech becharara* applies by a purchase and not by an ownerless item is because an item that is for sale can be acquired elsewhere, while an ownerless item cannot be obtained for free anywhere else; therefore, we can tell people

not to interfere in a sale that someone else has exerted effort to obtain, as they should simply purchase the item elsewhere. However we can't tell someone not to try to obtain an ownerless item, as he cannot find a duplicate anywhere else. The case of the fish can be compared to a sale in this regard, as we can tell the second fisherman to fish elsewhere and leave the first man's territory alone; therefore, *ani mehapech becharara* would apply even according to Tosfos.

2. Tosfos then offers a second answer that has many practical applications. He says that a fisherman is different from someone trying to grab an ownerless item because "*u'mnaso b'kach*", this is his source of livelihood. If someone would try to take away the fish that he has set his sights on, he would be taking away his livelihood. Tosfos opines that this is forbidden to do, even though the fisherman has not yet acquired the fish in a halachically valid way and does not own them yet. Since he exerted efforts to gain control of these fish, we forbid anyone else from ruining his source of livelihood.

MARUFIAH:

The Rama describes a very practical application of Tosfos's second answer. He says that in some places they practiced a rule known as "*marufia*", which translates as "steady customer". In these places, it was ruled that if someone has a steady customer who always does business with him, a competitor would not be allowed to lure this customer away by undercutting him and offering the customer a better deal.

In olden times, many Jews made a living as money lenders. They would lend non-Jews money with interest, and often had steady customers who consistently used their service. In places where the law of *marufiah* was practiced, once someone has an ongoing relationship with a non-Jewish money borrower, a second money lender would not be allowed to offer a better rate in order to steal away this customer. This is because the first money lender has already "set his sights" on this customer, and this is comparable to the case of the fishermen in the Gemara.

>>

As the Rama notes, this sort of *marufiah* was practiced in some areas, but not everywhere. Some places learned the Gemara differently than Tosfos's second answer, and did not consider such actions to be prohibited. Therefore, whether *marufiah* is practiced or not is dependent on the *minhag hamakom*, accepted local practice. The Shulchan Aruch Harav speaks very strongly in favor of following the rule of *marufiah* and says that anyone who fears Heaven should never steal a steady customer in such a way.

WHAT QUALIFIES AS A STEADY CUSTOMER?

The classic case of *marufiah* would be if a customer has a past business relationship with one man, and is expected to purchase from him in the future. Whether a second person may steal away this customer depends on whether or not the rule of *marufiah* is practiced in that particular location. Everyone agrees, however, that if a deal has already been agreed upon between two parties, that an interloper would be forbidden from trying to persuade the customer to back out and purchase from him instead.

To illustrate, the Shulchan Aruch speaks of a case where one money lender entered an agreement with a non-Jew to borrow money from him for 5 years at 5% interest, and the contract stipulates that the money must be paid over the 5-year period and cannot be paid upfront so that all the interest can be collected. In such a case, a second money lender would be prohibited from approaching the borrower and offering to lend him the entire amount so that he can pay back the loan upfront - ignoring the clause in the contract against this - and then pay him back over the next 5 years at 4% interest. Everyone agrees that one who interferes with a deal in this manner is called a *rasha*, with the Shulchan Aruch describing his action as being worse than *ani mehapech becharara* and typical *marufiah*.

We can thus break down cases of steady customers into three categories: If a customer patronized one money lender in the past and is expected to do so again, whether or not a second money lender can approach him and offer better terms is subject to

whether or not *marufiah* is practiced in that location. If money has already been lent with a contract that forbids the borrower from backing out of the deal, it would be forbidden in all places for a competitor to encourage the borrower to breach the contract and utilize his services instead.

If money was already lent but there was no clause in the contract that forbids the borrower from paying upfront and ending the relationship, the Poskim rule that it would be forbidden for a competitor to approach the non-Jew and suggest that he back out of the loan and borrow from him instead; however, if the non-Jew comes up with this idea and he is the one who initiates contact with the second money lender, since he has no contractual requirement to remain tied to the first money lender, the second man would be permitted to go along with his idea and lend him the money on better terms.

CUSTOMERS ALREADY IN A STORE:

If customers are already shopping inside a specific store, it would be forbidden for a proprietor of a competing store to approach them and try to lure them to him by offering a better deal to shop in his store. This is forbidden even in places where the rule of *marufiah* is not usually enforced. The halacha is that one is allowed to compete with another local business, even if he is adversely affecting his bottom line, but the Gemara says that the reason for this is because "*zeh osek b'soch shelo v'zeh osek b'soch shelo*." He will operate in his store and he will operate in his store. One is only permitted to compete with an existing business if he operates in his own store, but not if he operates inside the competing store.

In Israel, it is common for van drivers to canvass a neighborhood looking for customers. They may be tempted to stop by a bus stop and offer the people waiting for a bus to take them to their destination for a fee. According to what we just explained, this may be forbidden because the customers are already at the bus stop, which may be considered the property of the bus company, and it is forbidden to poach customers from inside someone else's business.

(continued on pg. 98)

PERMISSIBLE LURING OF CUSTOMERS:

It is always permitted to advertise one's wares or services, even if this may lure away someone else's steady customers. If one sells cars, for example, he may advertise in a newspaper. It is true that someone who always buys his cars from another dealer may see that the advertiser is offering a better deal, and this may lure him away from his steady supplier; however, since the advertiser is not approaching him directly and trying to woo him away from his competitor, this will not fall under the category of *marufiah*.

Furthermore, if a store has non-Jewish competitors who are actively trying to entice his steady customers to leave him, a Jewish competitor would be permitted to do the same. The reason why some places banned one from trying to lure away a steady customer is because the seller has already "set his sights" on this customer and is relying on his business. If he knows that non-Jews may entice the customer to leave him, he is not assured of the business and cannot be said to have this customer fully in his sights; therefore, *marufiah* would not apply.

GRABBING CHAMETZ AFTER PESACH:

There is a fascinating story discussed in a teshuva in Sefer Ma'asos Binyomin. An owner of a liquor store sold his chametz to a non-Jew before Pesach. When Pesach was over, a competitor hastened to the non-Jew and offered him more money to sell the liquor to him, rather than to the Jew who had sold it to him. By gaining possession of all of the first storeowner's liquor, he would effectively be putting him out of business.

The Ma'asos Binyomin says that this would be forbidden because of a *marufiah*. Since the first owner certainly had his sights on purchasing the chametz back from the non-Jew, he has the rights to this chametz and another buyer may not grab it away.

We see from this teshuva that the Ma'asos Binyomin held that *marufiah* does not only apply to a merchant trying to steal a customer; it also applies to a purchaser exerting effort to buy a specific item.

The Ma'asos Binyomin adds that if the second

store owner purchased the chametz from the non-Jew, *bais din* can take it away from him. This is very puzzling, as the Poskim say that while *marufiah* may be forbidden, *bais din* does not get involved and demand compensation when one transgresses. The Sharei Tzion suggests that he is saying that *bais din* may demand a penalty as such actions are a danger to the accepted rules of commerce, and if there would be no penalty it would be impossible to sustain the economic structure.

FRUITS KNOCKED OFF A TREE:

Another Gemara discusses a case where a poor man is knocking fruits of *peah* off a tree with a stick. He has already knocked the fruits to the ground, but has not yet picked them up to obtain ownership. The Gemara says that it is *gezel d'rabbanan*, Rabbinically decreed theft, for anyone else to pick up the fruit from the ground and take them for himself. Since the first man exerted efforts to knock down the fruits from the branches, they are already considered to be "in his sights", and anyone who grabs them away from him is considered a thief.

This becomes the basis for basic copyright and patent rights in halacha. If someone exerts much effort to create a product, he is akin to a fisherman who has already laid his nets or a poor man who has already knocked fruits off a tree. Once someone has put forth this level of effort, Chazal forbid someone else from coming along and taking his business away from him and one who does so is labeled a *rasha*.

PARNASSAH IS DECREED BY HASHEM:

The bottom line of all of these halachos is that the amount of money one will earn is decreed by Hashem on Rosh Hashanah. One has an obligation of *hishtadlus*, but he is only permitted to try to earn money in ways that are permitted by halacha. One who has strong *emunah* will recognize the fact that engaging in business tactics forbidden by halacha will not bring him any extra profits, and he will only do *hishtadlus* in a permitted manner.

CURRENT YORUCHA CHABUROS

BELLE HARBOR

Congregation Bais Yehuda
R' Dovid Semel

BROOKLYN

Bais Aharon (Felder's)
Rabbi Heshy Wolf

Yad Yosef Torah Center
Rabbi Eddie Kassir

Flatbush Park Jewish Center
Rabbi Eli Moskovitz
Rabbi Yisroel Perelson

CHICAGO

Agudas Yisroel of West Rogers Park
Rabbi Moshe Scheinberg

CLEVELAND

Beis Doniel
Rabbi Dovid Aron Gross

DALLAS

Cogregation Toras Chaim
Rabbi Yaakov Rich

DETROIT

Lakewood Kollel
Rabbi Boruch Miller

FAR ROCKAWAY

Khal Zichron Moshe Dov
Rabbi Ahron Stein

Sulitzer Bais Medrash
Rabbi Avrohom Hartman

JACKSON

Khal East Veterans
Rabbi Baruch Issac

LAKEWOOD

Bais HaVaad
Rav Dovid Grossman

Bais Medrash of Lutzk
Rabbi Yaakov Pascal

Bitbean
Rabbi Aryeh Caplan
R' Ephraim Arnstein

Bernath And Rosenberg
Rav Baruch Fried
R' Yossi Schuck
R' Yehoshua Wolf

Madison Executive Offices
Rabbi Doniel Dombroff

LAWRENCE

Heichal Dovid (W)
Reb Yakov Lowinger
Rabbi Mattisyahu Blumenthal

LOS ANGELES

Kollel of LA
Rabbi Zalmen Frager

Bait Aaron Torah Outreach Center
Rabbi Moshe Nourollah
R' Avraham Hirshberg

LIDO BEACH

Lido Beach Synagogue
Reb Yakov Lowinger

MINNEAPOLIS

Minneapolis Kollel
Rabbi Maeier Kutoff
Rabbi Binyomin Stoll

MONSEY

Haverstraw Community Chabura
Rabbi Tzvi Rubin

Zichron Yakov
Rabbi Yehuda Russack
R' Simcha Levi

Brisker Kollel
Rabbi Michoel Illes

Cogregation Torah Utfla
Rabbi Moshe Langer

PHILADELPHIA

Philadelphia Community Kollel
Rabbi Yosef Prupas
Rabbi Yaakov Baum

QUEENS

Cong. Ohr Bechor Halevi
Rabbi Chaim Schwartz

STATEN ISLAND

Kehilas Niles
Rabbi Dovid Waldman

TORONTO

Ateres Mordechai, Thornhill Kollel
Rabbi Yosef Rothbart

WEST HEMPSTEAD

Young Israel of W. Hempstead
Reb David Felt
Reb Aaron Gershonowitz

Eitz Chayim of Dogwood Park
Rabbi Dov Greer

WOODMERE

Kehillas Bnai Hayeshivos
Rabbi Shmuel Witkin

Aish Kodesh
Rabbi Yoni Levin

Yeshiva Gedola Five Towns
Rabbi Ami Glassberg

TO CREATE OR JOIN CHABURA CONTACT US

 732.232.1412 888.485.VAAD(8223) #302 yorucha@baishavaad.org baishavaad.org/yorucha

JOIN THE YORUCHA INITIATIVE!

 888.485.VAAD(8223) #303

 yorucha@baishavaad.org

 baishavaad.org/yorucha

3 WAYS TO JOIN:

AS AN INDIVIDUAL

Join the national Yorucha chabura together!

Tap into the physical or digital resources via hard copies, web, email and/or whatsapp.

Connect with Bais HaVaad Dayanim and Poskim for any questions you may have, as well as arranging study sessions with a Dayan, setting up a chavrusa, and more.

AS A COMMUNITY

Set up or join a community or shul chabura

Reach out to organize a choshen mishpat chabura in your own shul.

AS A BUSINESS

Set up a Board Room Bais Medrash in your business

Mincha Learning In just 5 minutes a day, before or after Mincha, you can learn short, practical and insightful Business Halachos.

Weekly Lunch & Learn Join a deeper dive into the background of the halachos by understanding the sugya behind the halachos as well.